lib 3

CHRONICON
'ETUS RERUM
MOGUNTIACARUM,

)NRADI INCERTÆ SEDIS
PISCOPI, AB ANNO SALUTIS
M. C. XLII. USQUE AD ANNUM
M. CC. LI. PERDUCTUM.

M OLIM QUIDEM BASILEÆ, DEINDE
'RANCOFURTI CUM ALIIS OPERIBUS
HISTORICIS IN LUCEM EDITUM,

STMODUM SEORSUM ANNO M. D. C.
XX. EXCUSUM, NOTISQUE ET AD-
DITIONIBUS HISTORICIS VARIIS ILLU-
STRATUM ET AUCTUM

A

EORGIO HELWICH,
OGUNTINO METROPOLITANÆ
ECCLESIÆ IBIDEM VICARIO.

Nunc vero denuò recuſum & ab interitu
vindicatum.

MOGUNTIÆ,
Venalis extat apud
'OHANNEM DODT,
Bibliopeg.

ANNO M. DCC. XVI.

BIBLIOTECA NAZIONALE FIRENZE 1872

Digitized by Google

REVERENDO ADMODUM AC PRÆNOBILI DOMINO,

D. Ioanni Chriſtophoro Nevvſtetter dicto Sturmer, Metropolitanæ Eccleſiæ Moguntinæ Cuſtodi, Bambergenſis majoris nec non S. Stephani ibidem Præpoſito, ac Herbipolenſis Canonico; ſacræque Cæſar. Majeſt. Conſiliario dignisſimo, &c. Domino ac mæcenati ſuo gratioſo.

QUemadmodum ſummè ſemper extollendi ſunt, Admodum Reve-

rende, Prænobilis ac Gratioſe Domine, qui rerum geſtarum ſeries & tractatus hominum, ne futurorum temporum eos malitia infringat, aut oblivionis cæca caligine obumbrentur ac penitus deleantur, literarum monumentis & ſcripturarum munimine poſteritatis memoriæ commendant: Ita quoque ii laudem non poſtremam merentur, qui Annales ac hiſtoriarum libros ab aliis quondam collectos atque conſcriptos, ac in Bibliothecarum latebris latitantes ac ſepultos tineiſque & blattis expoſitos ſtudioſe eruunt, & quodam vindiciarum jure in lucem revocant, atque in uſum omnium depromunt: aut depromptos jam

jam ante, comptiore veluti ornatu veſtiunt & expoliunt. Unde & inter omnes alias felicitates, quæ Reipublicæ literariæ noſtris temporibus obvenire poſſunt, non minima ea ducenda putatur, quod tam multi quotidie exiſtunt, qui veterum monumentis ſacris juxta & profanis in lucem extrahendis, & ab oblivione hominum vindicandis omnem diligentiam ac operam indefeſſam navant, ea ex omnibus Bibliothecarum angulis colligunt, collecta in ordinem redigunt, digerunt, ac illuſtrant, nulli moleſtiæ, nulli impenſæ parcentes. Horum ego exemplum imitari volens, cum in indagandis & perſcrutandis no-

ſtræ urbis Moguntinæ antiquitatibus ac hiſtoriis, in quibus jam multis annis deſudavi, in vetus quoddam Chronicon Moguntinenſe, cujus Auctor Conradus incertæ cujuſdam ſedis Epiſcopus prædicatur, incidiſſem, in quo theſaurus, qui olim in Moguntina noſtra Eccleſia in veſtimentis ſacris reliquoque ornatu: in Calicibus item, candelabris, thuribulis, crucibus, totaque ſupellectile ſacra maximus & inæſtimabilis fuit, exactè enumeratur & deſcribitur: Itemque quomodo ille idem poſtmodum temporum injuria ac hominum malitia, per varios bellorum turbines, aliorumque exterorum invaſiones: nec

non

non alias calamitates ac fortunæ iniquitates diverſimodè diſſipatus atque diſtractus fuerit: una cum ſuccincta ac compendioſa rerum per annos centum & decem, ab anno ſcilicet 1142. uſque ad annum 1251. circa Moguntinam Urbem & Eccleſiam ejuſque Præſules: nec non Romanos Imperatores geſtarum hiſtoria recenſetur: infinitum illum ac precioſiſſimum quondam Eccleſiæ theſaurum atque ornatum ſummè admiratus; ſimulque hiſtoriis illis, quarum auctor meminit, incitatus, ſummoperè illo ipſo chronico recreatus fui. Quod licet jam olim anno 1537. primum Baſileæ in lucem emiſſum: itemque ſuperiori

riori ſeculo anno 1585. Francofurti ſtudio & opera præclariſſimi ac doctiſſimi viri Chriſtiani Urſtiſii, antiquitatum perſcrutatoris indefeſſi, in quinto Germaniæ ſcriptorum tomo in folio typis Wechelianis editum fuerit: tamen eum ſuccinctum nimis, ac ſolummodo per compendium conſcriptum id ipſum animadverterem, plurimaque quæ illis ipſis temporibus in Moguntina Eccleſia circa Præſules ejuſdem ac Romanos Imperatores notatu digniſſima acciderunt, deſiderari viderem: id ipſum additionibus hiſtoricis augere ac Notis illuſtrare, formaque commodiori, quo facilius ejus uſus foret (quando-

qui-

quidem non omnibus totum illum Germaniæ ſcriptorum tomum, in quo illud ipſum continetur comparandi vel occaſio, vel etiam facultas conceditur) ſeorſum emittere, ac omnium uſui dare cogitavi. De quo meo labore quid quiſque judicaturus ſit, neſcio: laudabunt docti ac prudentes: ſtolidi & inertes hiſtoriarumque oſores vituperabunt. Tam varia enim ſunt palata mortalium, inquit Thomas Morus de ſua Utopia ad Petrum Ægidium, tam moroſa quorundam ingenia: tam ingrati animi: tam abſurda judicia: ut cum iis haud paulò felicius agi videatur: qui jucundi atque hilares genio indulgent: quam qui ſe-

nes macerant curis, ut edant aliquid quod aliis faſtidientibus, aut ingratis, vel utilitati poſſit eſſe, vel voluptati. Plurimi literas neſciunt; multi contemnunt. Barbarus ut durum rejicit quicquid non eſt planè barbarum. Scioli aſpernantur, ut triviale, quicquid obſoletis verbis non ſcatet. Quibuſdam ſola placent vetera: pleriſque tantum ſua. Hic tam tetricus eſt ut non admittat jocos: hic tam inſulſus, ut non ferat ſales, &c. Ego v. ſuſque deque habeo, quia his temporibus, his hominum moribus ſic eſt in uſu.

Majores majora ſonent: mihi parva locuto
Sufficit, in laudem cedere cuncta Dei.

Tibi autem, admodum Reverende, Prænobilis ac Gratioſe

tioſe Domine, hanc oppellam ſtudiumque hoc meum offerre & dedicare viſum fuit : tum quia hiſce ſtudiis ſummoperè delectaris, ac delitiæ tuæ ſunt ſemper in hiſtoriarum lectione verſari : tum maximè, quia erga ampliſſimam dominationem tuam ſincera mea obſervantia & reverentia debita exigit, & ratio ipſa poſtulat, ut gratioſo tuo in me jam dudum cumulato favori in via gratitudinis occurrendi occaſione tali oblata, non nihil gratiarum referrem, ne beneficiorum mihi gratioſè præſtitorum, ſi diutius tacerem, penitus oblitus viderer. Quocirca hoc ipſum grati ac ſubmiſſi animi teſtandi cauſa, candidæque mentis affectione

ne tibi nuncupatum, inſcriptum, ac dedicatum benignè ac ſerena fronte ſuſcipe: & ſi bonum judicabitur, meæ voluntatis ſtudium: ſin non perinde aptum fuerit, obſequium tamen approba. Quod ſi ita, ut ſpero, evenerit, voluptati ſummæ mihi futurus erit ſuſceptus labor, ſimulque ad majora peragenda ingenii mei exiguitas, & ad hiſtorias ulterius indagandas ſtudium excitabitur.

Quod reliquum eſt: Deus ter Opt. Max. Gratioſam Dominationem tuam diu incolumem conſervet: rerumque omnium ſucceſſum exoptatum largiatur; & ad majorem amplitudinem evehat, obnixè deprecor & exopto. Moguntiæ

ipſis

ipſis Calendis Septembr. Anno
Virginei partus M.DC.XXX.

Reverendæ ac Gratioſæ
Dominationis tuæ

humilis ac devotus
cliens

Georgius Helvvich Metro-
politanæ Eccleſiæ Mogunt.
Vicarius.

Ad Reverendum & eruditum D. Georgium Helvvich, Metropolitanæ Eccleſiæ Moguntinæ Vicarium, Dominum Patronum ac Patrinum ſuum omni obſervantia colendum.

Georgius Hainbuch Moguntinus, Humanitatis Studioſus.

ERuis è tenebris theſaurum mire ſtupendum:
Quem non celabit fuſius ille liber.
Non Rex, non Princeps, potuit nec Crœſus habere
Theſaurum, qualem continet ille liber.
Sed quondam tenuit Moganorum Eccleſia talem:
Qualem vix poſſum concelebrare ſatis.
Aſt modo theſauri veſtigia nulla videntur:
Nil quicquam ſupereſt; evanuere ſimul.

Eloquar,

Eloquar, an ſileam? ſunt hæc tua ſcripta colenda;
Theſaurus periit, ſed tua ſcripta manent.
Theſaurus periit, labor hic præſtantior illo eſt;
Durat in æternum ſic labor ille tuus.
Hic labor ille tuus theſauro clarior ardet:
Qui neu vi hoſtili, neu igne perire poteſt.

In nomen Autoris Anagramma D. Friderici Weberi Idſteinii.

Georgius Helvvichius verſo H. in F. tranſcribitur

Heîc Vivus Flos gregi.

ἔκθεσις.

E*N heîc Moganidum Flos Vivus floret in hortis:*
Flos notus Charitûm Theſpiadumque gregi.
Flos, Veterum Heroûm producens ſemina Viva,
Dum florere facit ſtemmata priſca Patrum.

Dum

Dum facit Hiſtorias majorum Vivere & implet
Laudis odore ſuæ, ſolis utramque domum.
Donec Mœnus amœnus erit Rhenuſque ſerenus,
Hels Flos, huic, vireat vivus odore, gregi.

In Zoilum.

CUr frons nigra tibi eſt calamus quod paucula ſcripſit?
Non cenſuram auctor juſſit adeſſe tuam.
Hoc ſi diſpliceat, rogo fac meliora, tuiſque,
Offerto Momis, Zoile linque mea.

ARGU-

ARGUMENTUM HUJUS OPERIS.

PRæſens hoc vetus rerum Moguntiacarum Chronicon Conradi, incertæ ſedis Epiſcopi, qui anno 1190. temporibus Friderici I. Barbaroſſæ claruit, è vetuſto codice Moguntiæ quondam tranſcriptum, ejuſdem Eccleſiæ brevem & conciſam hiſtoriam centum ac decem annorum, ab anno videlicet Chriſti 1140. uſque ad annum 1251. complectitur: In quo autor primum enumerat in quantas Eccleſia Moguntina, cùm adhuc in pace fuerat conſtitûta, opes ac divitias

antiquitus excreverit; theſaurum illius & Eccleſiaſticæ ſupellectilis, hoc eſt, inſtrumentorum veſtiumque Sacerdotalium, cultum & pretium recenſendo. Deinde exponit quomodo ſubſequentibus temporibus, poſt Henrici, illius Eccleſiæ Archiepiſcopi, inſidioſam ſubmotionem, & Arnoldi ſuffectionem, ejuſdemque cædem, ipſa Eccleſia ſimul & Civitas Moguntina opibus attrita, & inſigni clade affecta fuerit, ipsâ urbe perduelli & ſeditioſâ Friderico Imperatori graviſſimas pœnas dante, ob præſulis ſui Arnoldi prædicti cædem, civium tumultu patratam. Præterea quem illius Eccleſiæ res, ſub ſequentibus Cæ-

 ſaribus,

ſaribus, uſque ad Fridericum ſecundùm curſum tenuerint, & quam varias eadem Metropolitana ſedes iniquioris fortunæ jacturas perpeſſa ſit, in diuturnis & perniciofis ſchiſmatibus, partim inter illius Eccleſiæ proceres, partim inter ſummos Pontifices, & Fridericum II. Imper. temporibus invicem ſuccedentibus obortis, breviter ac per compendium demonſtrat. In hocce autem opuſculo, Epitome fit hiſtorica ſubſcriptorum Archiepiſcoporum Moguntinenſium, qui ſe invicem per annos 110. ſecuti fuerunt.

Henrici felicis, *qui electus fuit Anno Domini*, 1142

Arnoldi de Selehofen. 1153

Rudolfi D. Zæringenſis, *repudiati.* 1160.

Conradi C. Palatini à Witelſpach, *ſede pulſi, poſtmodum reſtituti.* 1160.
Chriſtiani C. de Buche. 1164.
Sifridi B. de Epſtein, *ſenioris.* 1200.
Sifridi B. de Epſtein, *junioris.* 1225.
Chriſtiani. 1249.
Gerhardi C. Sylveſtris. 1251.

Chroni-

CHRONICON MOGUNTINUM vetus Conradi Epiſcopi.

PROOEMIUM AUTORIS.

VEnerabili Patri, Domino Theodorico Abbati, & Fratribus C. Ludovico Priori, Joanni Rudolpho Sacerdotibus, Conradus Preſbyter, Epiſcopali nomine indignus, gaudia electis DEI ante mundi exordia præparata. Solent plerumq; res olim geſtæ, ſi ſcriptis non fuerint commendatæ, ſic oblivionis conculcari pede, ut nulla de ipſis à poſteris memoraria habeatur: cùm tamen earum notitia poſſet fortè fore aliis cauſa cautelæ, & inſtrumentum evadendi pericula vel vitandi. Quòd ſi non ſic ſit, ſaltem legentibus & audientibus tædium tollitur, dum ea quæ tranſierunt, eis quaſi quædam recentia renaſcuntur: Unde fit, ut ex hoc in admirationem ducantur vel ſtuporem, vel certè ad paſſionis

 gemi-

gemitum provocentur. Scripturus itaque vobis jacturam & oppreſſionem, quâ annis jam centum cœpit ruere Eccleſia Maguntinenſis, ipſius invoco gratiam, cujus ea, quæ ſuſtinuit, & adhuc ſuſtinere non deſiit mala, judicio eſt oppreſſa. Igitur ut ejus miſerabilior calamitas, quam patitur, & flebilior elaceſcat, prius quibus honoribus claruit, quibus divitiis & ornatibus referta fuerit, ſuccinctè & breviter diſſeremus.

INCI-

INCIPIT AUTOR MOGUNTINENSIS ECCLESIÆ ornatum ac theſaurum, quem olim habebat, deſcribere.

ERant ibi purpurarum precioſarum tantæ copiæ, ut diebus feſtivis totum monaſterium, cùm ſit tamen longum & latum, intrinſecus tegeretur, & tamen adhuc ſuperfuerunt. Erant tapetia & * dorſalia mirâ picturæ varietate diſtinctâ, quæ operis ſubtilitate & pulchritudine animos intuentium admiratione delectabant. Præter iſta erant & alia, quæ ſuper pavimentum templi, & ſcamna, & coram altaribus ſternebantur.

Purpuræ ac tapetia.

* Rück-tücher.

Erant pallæ altarium, auro intextæ precioſæ. Inter quas tres erant præcipuæ, quarum una æſtimabatur, poſſe

Pallæ altarium.

Pallarum precium. valere marcas C. alia Lx. atque aliæ non minoris, vel parum minoris poterant æſtimari.

Caſulæ ac Cappæ. Erat in Caſulis, Dalmaticis, ſubtilibus, & Cappis ſericeis & purpureis, auro & gemmis intextis, precioſus & copioſus theſaurus: Inter quæ ſex Cappæ præcipuæ erant, quarum una æſtimata Cappæ unius valor. eſt ad Lx. marcas: (ſic enim & obligari poterat) aliæ quinque minoris erant æſtimationis: ex iis duas ego vidi, quarum una vetuſtate fuit ſic conſumpta & attrita, quòd alicui uſui non valebat: data ergo eſt igni, & reddebat tres marcas auri cum dimidia. Alia quæ adhuc recentior videbatur, vendita eſt cum una palla altaris. Quid pro iis acceptum fuerit, vel quò devenerit venditum & Caſulæ diverſorum colorum. acceptum, penitus ignoratur. Inter Caſulas autem de quolibet colore duo paria: duæ nigræ aurifrigiatæ, & ejuſdem operis duæ Dalmaticæ, & duo ſubtilia, latis aurifrigiis ornata: & hæc omnia valdè bona. Item duæ Caſulæ de Samitto albo, & ejuſdem fili Dalmaticæ duæ: ſubtilia duo cum auro ornata, omnia valdè bona. Item duæ Caſulæ de

de rubeo Samitto, & tot Dalmaticæ, & ſubtilia aurifrigiata, valdè bona. Item duæ caſulæ de viridi Samitto, & tot Dalmaticæ, & ſubtilia aurifrigiata valdè bona. Item duæ caſulæ de croceo Samitto, tot Dalmaticæ, & ſubtilia valdè bona. Una inter cæteras erat Caſula ante paucos dies violacea, latis & magnis aurifrigiis, longa & * larga aureis lunulis & ſideribus inſertis: quæ tanti erat ponderis propter aurum, ut plicari non poſſet, & in ipſa vix aliquis poterat, niſi valdè robuſtus, divina myſteria celebrare. Veſtiebantur tamen illâ Pontifices & Prælati, feſtis præcipuis cantaturi. Sed poſt Evangelium cantato offertorio, factis oblationibus, illam deponentes, flexibiliorem ſumentes, in illa divina perfecerunt.

* pro lata.

Caſula magna & gravis.

Item multæ tunicæ diverſorum colorum, videlicet rubei, viridis & violacei coloris, virgulatæ, crocei, albi, quibus utebantur miniſtri altarium, & acolyti, & chriſmatis * portatores.

Tunicæ miniſtrorum altarium.

* Portitores.

In albis, cingulis, humeralibus, ſtolis & cæteris ornamentis, potius credenda copioſa diverſitas, quam ſcribenda.

Alia ornamenta.

Infulæ & chirothecæ. Erant Infulæ vel thiaræ XVIII. aurifrigiatæ, chirothecæ valdè bonæ.

Annuli. XVI. annuli pontificales boni & magni, de Robino unus, & impoſitis aliis gemmis minutis: de Smaragdo unus: de Saphiro unus: de Topazio unus.

Baculi paſtorales. Baculi paſtorales duo veſtiti argento.

Caligæ & ſandalia. Caligæ octo, & tot ſandalia. Hæc de veſtimentis.

Theſaurus Eccl. Mogunt. Pertica argentea. * Fortè Paſchate volebat dicere. Nunc de ornatu & theſauro Eccleſiæ; & primo de pertica audiatis. Erat pertica argentea concava deaurata, quæ tantum præcipuis feſtis, ut in * Paſſione, Pentecoſte, in Dedicatione Eccleſiæ, in feſto patroni glorioſi Confeſſoris beati MARTINI, in Nativitate Salvatoris, ante altare dependebat: in

Vaſcula reliquiis plenæ. qua vaſcula ſuſpendebantur quædam eburnea, quædam argentea, formarum diverſarum, omnia reliquiis plena. In

Smaragdus magnus. horum omnium medio fulgebat Smaragdus ſuſpenſus catenis aureis duabus, habens quantitatem & ſpiſſitudinem dimidii peponis magni, & per omnia ſimilitudinem habens peponis, & ipſe

& ipſe concavus: huic ſolebat aqua infundi cum duobus vel tribus piſciculis parvis: & depoſito deſuper operculo, cum movebantur piſciculi, ſimplices & vetulæ lapidem vivere affirmabant.

Erant thuribula X. argentea deaurata, & unum aureum, habens auri marcas tres, & acerræ XI. inter quas una erat de lapide integro onychino concavo, habens ſimilitudinem vermis horribilis, id eſt, ut bufonis: concavitas ejus patebat in dorſo, ubi & circulus argenteus cum literis græcis ambiebat. In fronte hujus acerræ, quia caput habebat ſimile vermi monſtruoſo, erat lapis Topazius valdè precioſus, magnitudinem habens dimidii vitelli ovi: in oculis ejuſdem acerræ duo robini, quos Carbunculos vocant. Adhuc eadem acerra habetur * hîc, ſed gemmæ non. | Thuribula & acerræ. | * Scilicet quo tempore autor vivebat.

Item erant duæ grues argenteæ concavæ, quæ ſolebant poni juxta altare hinc & hinc, & dorſo patebant, & impoſitis carbonibus & thure vel thymiamate boni odoris fumum per gutura | Grues quibus thurificabant.

tura & roſtra emittebant. Erant autem grues tantæ magnitudinis cujus vivæ.

Libri Evangeliorum, &c.

Erant libri, qui pro ornatu ſuper altare ponebantur, ut Evangeliorum, Epiſtolæ ſive lectionarii, benedictionales, collectarii quidam veſtiti ebore ſculpto, alii argento, alii auro & gemmis.

Pelves & urcei.

Erant pelues quatuor argenteæ, & urcei diverſarum formarum, (quos manilia vocant, eò quòd aqua ſacerdotum manibus funderetur ex eis) argentei: quædam habentes formam leonum, quædam draconum, avium & gryphonum, vel aliorum animalium quorumcunque.

Candelabra.

Erant candelabra magna duo, quæ juxta altare ponebantur, argentea, & alia minora, quæ ſuper altare ponebantur, quibus rotæ ſupponebantur latæ, propter ſtillicidia candelerum, quot fuerunt, neſcio.

Coronæ.

Erat corona magna pendens in choro ad ſimilitudinem ejus, quæ adhuc pendet ad Sanctum Albanum, (*ſcilicet quo tempore autor vivebat,*) & una in

in medio templi, atque aliæ tres mino-res ante altare Sancti Martini, omnes ex argento diligentius fabricatæ.

Erant Cruces argenteæ portatiles, miræ pulchritudinis, quarum duæ in Palmis, duæ in Paſchate, duæ in hebdo-mada Paſchæ, duæ in Rogationibus, duæ in die Aſſenſionis Domini fere-bantur. X. per totum erant. Cruces portatiles.

Erat & una crux tantæ longitudi-nis, ut totum brachium magni viri; in qua erant Sanctorum reliquiæ mul-tæ & magnæ: In medio verò conti-nebat de ligno Dominicæ crucis ad quantitatem digiti, longitudinem ve-rò palmæ virilis; veſtita erat hæc crux auro puriſſimo, & gemmis precioſis & multis. Erat & alia crux lignea auro optimo veſtita, in qua imago erat au-rea Domini crucifixi, quæ imago cujus-libet communis hominis magnitudi-nem excedebat, concava, ſed multum ſpiſſa, cujus venter plenus erat reliqui-is & gemmis precioſiſſimis. Dicebatur autem nec Romanum Imperium * me-liores habere. Hæc crux poterat diſ-ſolvi membratim in juncturis, primò in Cruces aliæ. * meliorem.

talo,

talo, in genibus, in femore, in humeris, in cubitu, in manibus, in collo, ubi corpori inhærebat: cætera pars corporis, dorſum ſcilicet & venter, pariter cohærebant: & hoc ideò, ut commodius & ſecurius poſſet in arca ſibi ad hoc deputata ſpecialiter reſervari. Hæc crux rarò exponebatur, niſi fortè præſente Rege, vel alio magno principe, & in feſtis Paſchæ, vel Natalis Domini, & Pontifice hoc jubente. Cùm a. hoc fieri oportebat, tunc in loco valdè eminenti in templo ſuper trabem, ubi nulli alieno patebat acceſſus, à miniſtris fidelibus locabatur. In hujus imaginis capite loco oculorum erant duæ gemmæ, quas carbunculos vocant, tantæ magnitudinis, ut duo vitelli ovorum, qui in tenebris coruſcabant. Huic cruci inſcriptus erat verſus iſte:

Crux Benna miræ magnitudinis, ac valoris ingentis.

Auri ſexcentas habet hac Crux aurea libras.

Et nota, quòd una libra habet duas marcas auri. Sic ergo erant mille & ducentæ marcæ auri probatiſſimi. Nec ſilendum arbitror, quòd pro ſpeciali hujus auri * examinatiſſimo valore, crux

*Sengolt

ipſa

ipſa proptio nomine cenſebatur: Vocabatur enim Benna.

De indumentis quotidianis, crucibus, calicibus, ampullis, attinentibus & thuribulis, mentionem facere propter multitudinem non benè poſſum. Sed quia de calicibus dicimus, ſubit memoriæ, quod fueram jam oblitus.

Erant calices XII. argentei omnes deaurati, ejuſdem ponderis cum patenis ſcilicet de tribus marcis, dempto calice, qui pertinebat ad majus altare, & is cæteros dimidiâ marcâ præcellebat. Cuilibet calici erant ampullæ argenteæ, & pyxis argentea ad hoſtias deputata. Præter hos calices erant tres aurei: In uno horum poterat celebrari, qui etiam ſuas habuit ampullas & pyxidem ad hoſtias ex auro puriſſimo & margaritis, & peram ad corporalia filis aureis inſertis, miti operis & decoris. Habebant etiam calices alii ſuas peras ad corporalia ex purpura & aurifrigiis adornatas. Calices & patenæ. Ampullæ

Erant fiſtulæ quinque ad communicandum argenteæ deauratæ. Erant Colæ Fiſtulæ, Colæ.

læ argenteæ novem, per quas vinum poterat colari, ſi neceſſe fuiſſet, præter eam, quæ attinebat calici aureo, & hæc aurea erat. Hoc aureo calici ſolus Pontifex, vel Prælatus Eccleſiæ majoris in ſummis feſtivitatibus utebatur. Alii duo calices tantæ erant quantitatis, quòd cum ipſis divina myſteria nequaquam poterant celebrari: Erat tamen unus major altero. Minor habebat cum patena marcas auri electiſſimi XVIII. in cujus pede per circuitum precioſi erant lapides valdè, in patenæ circuitu limbus ejusdem operis ambiebat, & ipſe quidem gemmis precioſis non carebat. Calix major quot marcas auri habuerit, neſcio: certum autem eſt, quòd ſpiſſitudo ejus erat digiti, & per totum, tam in pede, quàm ſupra, gemmis erat precioſiſſimis adornatus. Habebat etiam idem calix duas anſas, quæ poterant manus replere levantis, ſicut ſolent habere lapides mortarii, in quibus piperata & ſalſa præparantur. Hujus patena talis erat latitudinis & ſpiſſitudinis, quòd ipſi calici congruebat, & ipſa gemmis per circuitum

Calices duo aurei miræ magnitudinis.

cuitum decorata; hic calix habebat altitudinem unius ulnæ, & capere poterat dimidium ſextarium vini. Nec ab omni homine poterat levari à terra commodè. Nullus me in hoc ſcripto arguat obſecro falſitatis. Nam Eccleſia ipſa & ſedes ab omnibus Regibus & Imperatoribus, Principibus, Comitibus, Baronibus & Liberis, & omni populo venerabilis habebatur, propter Pontificum ſanctitatem, Cleri devotionem, Civium pietatem, qui tamen in rigorem peſſimum, & ſuperbiam modò & duriciam ſunt converſi. O Moguntia felix, tot bonis inclyta, ſi tu mutares gentem rationis ac honoris egentem!

Eccleſia Moguntina apud omnes venerabilis habita: hinc tantæ illius opes.

Igitur quum, ſicut jam ſupra dictum eſt, ſic Pontifices ſe haberent, & Clericalis diſciplina optimè ſervaretur, ita ut plebs Clero, Clerus Prælatis, obedientiam & reverentiam exhiberent, invicem honorantes, invicem diligentes, præſidente tunc quodam Henrico Archiepiſcopo, viro utique pacifico & benigno, ac multis virtutibus do-

Henricus Archiepiſcopus Mogunt.

Diabolus pacis inimicus.

tato: Diabolus, qui hoc ferre non valebat, ipſi venerabili viro, quia veritatis ac pacis amator erat, lites & incommoda excitavit. Nam quia ſemper ei erat cordi, ut Clerus honore debito gauderet, populus juſtitiâ regeretur, terra pace publicâ exultaret; Ecce accuſatùr apud Papam, quòd ſomnolentus & inutilis haberetur. Quod vir venerabilis ut cognovit, ſolennes nuncios pro ſua excuſatione ad Summum Pontificem decrevit protinus deſtinare. Miſit ergo omnium ſuorum ſecretiſſimum cognitorem quendam, Arnoldum clericum, quem ipſe Archiepiſcopus ad Præpoſituram * majorem promoverat jam recenter, tanquam cum qui non poſſet eſſe immemor beneficii tam noviter conſecuti, & propterea eidem jam Præpoſituram S. Petri etiam contulerat; inſuper & Camerarium conſtituit Civitatis Moguntinenſis. Erat autem idem Arnoldus miri ingenii & facundiæ, atque congeſtor pecuniæ infinitæ.

Henricus Archiepiſcopus accuſatur apud Papam tanquam inutilis.

Arnoldus præpoſitus S. Petri & Camerarius Mog. ab Henrico Archiepiſcopo Romam mittitur.

* non fuit Præpoſitus majoris Eccleſiæ.

Arnoldus ambiens Mogunt. Pontificatum, Cardinales pecuniâ corrumpit.

Is itaque veniens ad Curiam Romanam

manam, Pontificatumque ambiens Maguntinenſem, primùm ſibi Cardinales pecuniâ favorabiles acquiſivit; deinde duos ſpecialiter pecuniâ corrumpens, qualiter de ſua propria promotione ageret, & poſtmodum conſummaret, cum illis familiarius pertractabat. Tandem ab illis inſtructus, & de ſe certificatus, cœpit in ſuum Dominum accuſationis jacula dirigere, quem venerat excuſare. Breviter tantùm in ſua proceſſit audacia, & effecit, ut duos legatos deſtinari peteret hujus rei cognitores & judices; obtinuitque eoſdem duos, quos corruperat. Tandem tractu temporis multa intervenerunt facta, quæ * ſicut ſcribentibus eſſet oneroſum, ita legentibus tædioſum.

Arnoldus Henricum Archiep. quem excuſare debebat, accuſat.

* Scilicet omnia enarrare.

Veniunt ergo legati Wormatiam; Henricus Epiſcopus citatus compareret, nihil prætendere poterat pro ſe, quod admittere vellent judices ſive legati ſupradicti. Præſidentes autem judicio, in loco qui Neuhuſen vocatur, Henricum laudabilem virum ab Epiſcopatu amovent Maguntinenſi, Arnoldum

Henricus Archiep. Wormatiam citatur.

Ab Epiſcopatu deponitur. 1153.

Arnoldus ei ſubſtituitur.

noldum ſubſtituunt; dicebatur autem quòd Fridericus Imperator huic negotio aſſenſum præbuerit, ſed occultum.

Venerabilis vir Henricus tam manifeſtâ perverſitate turbatus, ipſos perverſos alloquitur in hunc modum; Si ad Sedem Apoſtolicam appellarem contra veſtrum iniquum proceſſum, Papa forſan ipſe nihil amplius attentaret, & nihil mihi accreſceret, niſi labor corporis, amiſſio rerum, & afflictio ſpiritus, & eviſceratio mentis & evacuatio gratiæ. Appello ergo ad Dominum JESUM CHRISTUM, tanquam judicem juſtiſſimum; Vos cito ad ejus tribunal, ibi * mihi coram ſummo judice me reſponſurum exhibeo; Non enim juſtè, nec ſecundùm DEUM; ſed mercede corrupti, ſicut placuit, judicaſtis. At illi; Quum tu præceſſeris, nos ſequemur. Hæc autem ridentes & deridentes dixerunt. Acta ſunt hæc anno gratiæ M. C. LIII. Dominus Henricus abiit ad quoddam Clauſtrum Ciſtertienſis ordinis, non monachus effectus

Appellatio Henrici Archiepiſcopi.

* vobis.

Henricus Archiepiſcopus depoſitus, ad monaſterium ſe recipit.

fectus, ſed in conſueto habitu vitam ducens.

Arnoldus non moram faciens, quum fuiſſet, ut moris eſt, ab Imperatore Regalibus inveſtitus, Maguntiam venit, ibique ſolenniter eſt ſuſceptus. Poſt annum ferè dimidium venerabilis Henricus præſul defunctus, DEO, ad quem appellaverat, totum proceſſum lachrymabiliter aſſignavit.

Arnoldus autem primordia ſui conſecrans Præſulatus, purpuram optimam de Almaria tollens, ſibi fecit veſtes, tunicam, ſorcotium & mantellum, ut in Imperatoris curia glorioſior appareret. Sed omnipotens DEUS non diu ſuſtinuit iſtud nefas. Orta eſt enim diſſenſio valdè gravis inter ipſos cives Maguntinenſes. Nam una pars dolebat vehementer, venerabilem virum Dominum Henricum ab Epiſcopatu amotum; alia gloriabatur & ſuperbiebat Arnoldum ſubſtitutum. Erat enim oriundus de ipſa parte civitatis quæ Selehofen nominatur. Tam gravis autem

Diſſentio inter cives Moguntin.

creſcebat de die in diem invidia inter cives, ut tribus diebus in ſeptimana congrederentur, & per plateas cum gladiis & fuſtibus, ac contis, cuſpitibus & lanceis invicem ſe mactarent, cadentque hinc & hinc, tanquam oves occiſionis. Nec ſe Arnoldus interponere curavit pro pace & concordia reformanda; ſed ſuos fautores potius contra partem adverſam animavit. Propter quod accidit ut pars illa de Selehofen, quam fovebat & animabat Arnoldus, majus Monaſterium occuparet, illoque pro caſtro uteretur contra adverſarios.

Invicem ſe occidunt.

Arnoldus uni parti civium aſſiſtit.

Major Eccleſia Maguntina fit caſtrum.

Durabat hæc diſſenſio dies multos, & Clerus graviter oppreſſus, contemptus habebatur; quia jam copia majoris Eccleſiæ eis concedebatur ad divinum officium exequendum, non niſi pro illorum libitu laicorum, qui illud temerè occupaverant; & jam quidem multi venerabilem Henricum conquerentur mortis debitum exſolviſſe.

Cleri nullus habetur reſpectus.

Rem refero, fratres, omnibus illius

lius ſeculi notiſſimam. Mors venerabilis Henrici multis innotuit; pervenit etiam ad aures illorum Cardinalium, qui ab Epiſcopatu eum amoventes ſe promiſerant ſequuturos, & ludentes ad alterutrum, dixerunt; Ecce præceſſit, ſuo tempore nos ſequemur. Et ecce tranſiit tempus breve, & ambo uno die moriuntur. Nam unus ſedens in ſede naturæ, ut purgaret ventrem, omnia inteſtina ſua in cloacam ejecit, & animam miſerabiliter exhalavit: alius manuum ſuarum digitos articulatim abmordens, & de ore expuens, deformatis manibus, quaſi ſeipſum devorans expiravit. O Deus ultionum, Domine Deus ultionum, hoc eſt, juſtum exercens judicium, & in his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus extenſa. Audita ſunt hæc in terra noſtra, & famâ celebri divulgata, nec à quoquam aliud dicebatur, quàm: *Benedictus Dominus, qui venerabilis Henrici juſtè injuriam vindicavit.* Sic iſti dies ſuos clauſerunt.

Ultio divina in morte duorum Cardinalium, 20. qui Henricum injuſtè de Epiſcopatu depoſuerant, manifeſtè apparet.

Creſcebat autem in malum vehe-

mentius odium & pugna civium prædictorum. Jam conducuntur de foris auxiliatores milites ab utraque parte, pervenitur jam ad majores. Nam quidam Comites promiſſionibus attracti, huic prælio ſe immiſcuerunt. Tractatur ab utraque parte de ſumptibus acquirendis: & pars quam fovebat Arnoldus, feſtinatum conſilium invenerunt, & ut mutuo acciperent de Eccleſiæ ornatu, ſecretum habuere tractatum. Jam integritas ipſius ornatus in parte eſt non modicè vulnerata. O Cardinales carpinales, pacem de terra accepiſtis, & ut homines ſe invicem interficiant, vos feciſtis! Quodcunque mali provenit, quæcunque fuerint homicidia perpetrata, veſtra eſt in cauſa perverſitas, veſtra eſt iniquitas operata, ut veniat ſuper vos omnis ſanguis, qui effuſus eſt, & deinceps effunderur. Ecce in omni terra non eſt, qui huic malo velit occurrere ad ſedandum, ſed creſcit & intumeſcit mare iſtud plenum frementium beſtiarum, ventis afflantibus utique ex inferno.

Eccleſiæ Mogunt. ornatus imminuitur.

Cardinales tumultus civium Moguntinorum cauſa.

Arnoldus Archie-

Jam ſe immiſcet Arnoldus, qui cùm eſſet

eſſet Archiepiſcopus loci, fautores plurimos acquiſivit in propriæ civitatis interitum & jacturam, nolens parcere, ut quidam ei imponebant, nec ſexui, nec ætati; propter quod conſilium pars adverſa, ut in mortem ſui Domini armarentur, iniit.

piſcopus interitum civitatis Moguntinæ promovet.

Longo ergo & ſecretiſſimo habito tractatu, in propoſito ſcelere ſe invicem adhortantes, ſe roborant & conjurant, tacent & abſcondunt quidquid pro ſua malitie perpetrandum.

Faſtioſorum conſpiratio contra Arnoldum Archiep.

Sed nihil opertum quod non reveletur. Per plures enim admonitus Arnoldus eſt præmonitus, ut ſe cautius obſervaret: Qui fertur ſuis monitoribus reſpondiſſe; Canes Moguntinenſes mordere non norunt, nec aliquid valent, quàm latratibus deterrere; à corde carentibus timeantur.

Arnoldus deſpicit monitiones aliorum.

Erat quidam Abbas in Clauſtro Eberbach, ordinis Ciſtercienſis, qui ipſum Arnoldum pro ſuis exceſſibus ſæpè literis arguit, & imminentia pericula in-

Arguitur propter exceſſus ab Abbate Eberbacenſi.

la intimavit. Erat quædam Sancta virgo nomine Hildegardis, quæ per ſpiritum vidit ipſum Arnoldum citius moriturum; ſcripſiſſe quoque dicitur ei in hæc verba: *Pater proſpice tibi, canibus enim ſunt funes abſtracti, qui inſequuntur te.* Non autem acquievit monitis aliquorum.

S. Hildegardus fatidica ipſi imminens periculum prædicit.

Accidit, ut in vigilia Joannis Baptiſtæ, poſt prandium, de quodam oppido Bingen, civitati Maguntinenſi appropinquaret, ac ſe in clauſtro monachorum juxta muros civitatis, ad S. Jacobum, in monte ſpecioſo, (ſic enim dicitur) ſe locaret; Et ecce Maguntinenſes uſque in craſtinum ſeſe armant, & conſtituunt, ut cùm in ipſo die Joannis audita fuerit campana, quilibet ſit paratus; & factum eſt ita. Venit dies, & maturius ſolito prandent omnes, pulſatur campana, & à maximo uſque ad minimum univerſa Civitas congregatur. Præſul Arnoldus ſe jam dederat quieti, & audito campanæ ſonitu, ultra quàm credi poſſit, vehementer expavit, & timor irruit ſuper eum, amiſ-

Monaſterium S. Jacobi Mogunt.

Cives Moguntini ad arma conveniunt.

miſſoque rationis gubernaculo, quid poſſet facere ignorabat. Obſtruxit autem repagulum, & lapidibus & lignis quibus poterat, januas omnes monaſterii memorati. Turba autem turbata ex adverſo omnes portas & feneſtras, vel quoſcunque alios exitus obſervabat, ne evaderet quem querebant. Jam ignem ad officinas admovebant; vix & cum multa difficultate monachi receſſum obtinuerunt; & dum monaſterium fumo plenum, flammisque per circuitum premeretur, ipſe Præſul turrim monaſterii aſcendens, miſericordiam deprecatur, & ſi quem offendiſſet verbo vel facto, ſatisfacturum, ſe ſuppliciter pollicetur. Sed turba, viſo Pontifice, clamare cœpit furiosè, nec poterant ſupplicantis verba præ tumultu turbatæ turbæ intelligi vel audiri; ſed admoto igne ad turrim in qua ſtabat, ipſum de turri deſcendere compellebant; flamma jam monaſterio dominatur.

Arnoldus Archiep. in monaſterio S. Jacobi ſe defendere conatur. Cives monaſterium occupans ac incendunt. Arnoldus miſericordiam civium fruſtra implorat.

Videns ergo monachos obtentâ ſecuritate abſcedere, tentat ſi fortè & ipſe cum

Sub habitu mo-

nachi effugere tentat. cum eis, & inter eos poſſit evadere. Aſſumpto itaque habitu monaſtico occultari tentat, ut & ignem qui invaluerat, & gladium evaderet, quem timebat. Apertis Eccleſiæ valuis, cum monachis ferè abſceſſerat; ſed à quodam eſt cognitus & detentus infelix. Quidam primò gladium vibrans, collo Epiſcopi immerſit: Alter in fronte *ejus percutiens mucrone ab aure uſque ad aurem ſuperiorem partem capitis ad inferius diviſit. Sicque actum eſt, ut alii contis, alii fuſtibus, alii gladiis, alii lapidibus mactantes, ſolo tenus præcipitarent. Jacentem ſic, & vulneribus & ſanguine deformatum, vulgus nequam & perverſum veſtibus ſpoliatum, quidam annulos de digitis abſtulerunt. Reliquiæ quædam, quas collo pendentes ſolitus erat ferre, ab aliis ſunt ablatæ. Hæc autem circa horam nonam parum ante veſperas ſunt peracta, nec poterant Clerici ab ipſis malefactoribus aliquatenus obtinere; ut ſaltem occiſus in loco traderetur debito ſepulturæ. Sic ergo jacebat in campo ſuper foſſam civitatis, ubi canum & luporum tranſi-

Arnoldus Archiep. miſerabiliter mactatur. 1160.

* eum

Arnoldus occiſus à plebe veſtibus ac annulis ſpoliatur.

Canib. ac lupis devorandus.

tranſitus habebatur, deſiderantes eum, & ab hujuſmodi beſtiis devorari. Tribus diebus ſic nudus toto corpore manens; veniunt aliquæ maledictæ fæminæ, caſeorum & ovorum atque olerum venditrices, mercatrices, meretrices, ſaxiſque dentes Pontificis contuderunt: aliæ verò ſtipites ardentes & titiones fumantes ejus gutteri infixerunt, adjicientes linguis & labiis maledicta. Poſt diem tertium Canonici S. Mariæ ad gradus, jam incognoſcibilem & fœtentem, furtim ſublatum, deferunt in ipſam Eccleſiam, lachrymoſis ſuſpiriis ſepeliendo.

triduo inhumatus relinquitur.

à mulierculis inhumaniter tractatur.

A Canonicis B. Mariæ ad gradus ſublatus ſepelitur.

O furiam Moguntinam, ô maledicta gens, dura corde gens immitis, gens intractabilis, gens indomabilis, gens iniqua, inviſa cœlo & terræ; impia in Deum, ſeditioſa invicem, temeraria in ſancta pace: quam nemo neminem honorantem honoret, nemo neminem amantem amet. Væ tibi infelix Maguntia, quæ proprium patrem mactas, ut te in ſuperbiam ponas, & parias geni-

Acclamatio de facinoris indignitate.

genimina viperarum. Acta ſunt hæc M.C.LX.

O Cardinales hujus rei vos eſtis initium. Venite ergo, venite haurite nunc, & ferte architriclino veſtro diabolo, eique offerte cum ea, quam deglutiſtis pecunia etiam vosmetipſos.

Rudolphus Dux Zeringenſis à civibus Arnoldo occiſo ſucceſſor datur.

Perpetrato hoc ſcelere, aliud ſibi curare ſatagunt, nullam Clericis, quorum intererat eligendi poteſtas, licentiam concedentes; Aſſumtoque quodam Rudolpho, cognomine Clobelauch, fratre Friderici Ducis Zæringiæ, in ſedem collocant, adhuc occiſi Præſulis ſanguine fumigantem. Hoc autem factum eſt, ut poſſent ultionem Imperatoriam, quam meruerant, evitare. Erat enim idem Rudolphus vir potens, amicus ipſius Imperatoris, conſanguineus, propinquus. Hic pro inveſtitura Regalium, & conſecratione ſua, ac pallio acquirendo, quod eſt Pontificalis honoris inſigne, conſultans ac pertractans, quando ſumptus non

non habentur in promptu, unde poſſent res hujusmodi acquiri, quibus in honore ſuo acquiſitis dignitas obtineri, & obtenta valeret conſervari, ei ad nutriendum ignem ſumptuoſæ ambitionis, quaſi lignorum ſtruem, ſecretiores conſiliarii conſilia ſubminiſtrant. Theſaurus Eccleſiæ nimius & inutilis perhibetur; Quid enim grues argenteæ ad fumigandum altare? Poſſet & Eccleſia tota thurificari thuribulis cupreis abundanter. Item ad quid calices aurei & gemmati tantæ quantitatis, ut in eis non valeant divina myſteria celebrari; Hæc & ſimilia conſilia placuerunt; quæ eò poterant facilius & citius adimpleri, quò percuſſo paſtore, grex diſperſus jam ambierat vagabundus.

Tractatur de theſauro Eccleſiæ Moguntinæ diſſipando

Rudolphus ergo jam dictus Epiſcopus nominatur, diſponensque itineri ſuo, brachium ab illa magna cruce, de qua ſupra mentionem fecimus, quæ BENNA vocabatur, ad uſus neceſſarios amputavit fideliter promittens, ſe reparaturum brachium æqualis ponderis & valo-

Rudolphus brachium de cruce illa aurea Benna dicta, pro pallio Romam mittit.

valoris, ſi peracto negocio proſperum iter ei faceret DEUS. Proficiſcitur verſus Romam; ſed prævaluerat fama ad curiam, quæ *facta* fuerant manifeſtans; & Papa tactus dolore cordis intrinſecus de morte crudeliſſima Archiepiſcopi, & de infamia intruſionis Rudolphi per manum laicam, & eorum maximè qui crimen homicidii perpetrarunt, ipſam intruſionem, intrudentes cum intruſo excommunicationis anathemate condemnavit. Rudolphus *Clobelauch* ad curiam non pervenit, inque via diem clauſit extremum, procul dubio ejus crucifixi occiſus brachio, cujus ipſe brachium amputarat.

Rudolphus à Pontifice repudiatur cum ſuis donis & excommunicatur.

Theſauri Eccleſiaſtici diſſipatio.

De theſauro hoc ſciatur, quod qui olim affluxit, nunc velocius avolavit. Magna ejus pars Imperatori creditur affluxiſſe, pars ab aliis ablata, Judæis pignore obligata, pars furtim ſubtracta; diſperſi ſunt lapides Sanctuarii, non quidem in capita platearum, ſed in burſas furantium.

Quæ vindicta ſequuta ſit mortem Domi-

Domini Arnoldi, hic credimus non tacendum. Ab Imperatore proſcripti perpetuò exilio ſunt damnati, hi ſcilicet, qui manu nefandâ ipſum facinus perpetrarunt; ipſa civitas omnibus juribus & libertatibus ac privilegiis perpetuò eſt privata. Murus & foſſarum, & aliæ turrium munitiones ſententialiter condemnata, & deſtructa funditùs & everſa; ita ut civitas ipſa deinceps lupis & canibus, furibus & latronibus pateat pervia, nec unquam reædificandi habeat facultatem: inſuper & plebs ipſa perpetuâ infamiâ ſubjaceat, totius deinceps exors gratiæ & honoris. Deſtructæ etiam ſunt munitiones ipſius Eccleſiæ in diverſis locis, & Eccleſia multipliciter afflicta.

Pœna in Moguntinos perduelles, propter occiſionē Arnoldi Archiepiſcopi.

Civitas Moguntina in pagum redigitur.

Munitiones Eccleſiæ hinc inde deſtructæ.

Succeſſit poſt hoc Dominus Conradns, Imperatoris conſanguineus, de Bavaria oriundus: Sed ſuſcitavit diabolus inter Imperatorem & Archiepiſcopum immortales inimicitas, quia erat adhuc miſera Eccleſia Maguntinenſis amplius caſtiganda. Cauſam hujus diſcordiæ longum eſſet enarra-

Conradus Palatinus de Witelſpach fit Archiep. Mogunt. 1160.

re, ideo prætermitto, nam & præſentem materiam non contingit. Dominus itaque Conradus Imperatoris non habens gratiam, exul & profugus fugit, Romam venit, ibique Imperatori quicquid mali poterat, fabricavit. Papa pro quadam cauſa Imperatorem excommunicavit, ortumque eſt grave ſchiſma inter Eccleſiam ſeu Clerum, & Imperium. In his omnibus Dominus Conradus fuit Imperatori adverſarius capitalis: Sic ergo iterum Eccleſia Maguntinenſis patris ſpiritualis eſt ſolatio deſtituta. Non erat qui Clericos in ipſa diœceſi ordinaret, chriſma conſecraret, pœnitentes admitteret, Moniales velaret, Capellas & Eccleſias conſecraret. Hæc omnia mala ob venerabilis Henrici ab Epiſcopatu amotionem, cujus ſupra memoriam fecimus, pullulârunt. O miſera Eccleſia Maguntinenſis quid pateris? O lugubre & amarum poculum, quod tibi ira Dei miſcuit ad potandum!

Ab Imperatore Friderico è ſede pellitur.

Imperator à Papa excommunicatus.

Moguntia iterum paſtore orbata.

Videns Dominus Fridericus Imperator durum ſibi fore, & contra Papam

pam, & Archiepiſcopum certamen gerere, Domino Conrado adverſarium ſuſcitavit. Inſtituit ergo Dominum Chriſtianum, ſuæ quidem curiæ Cancellarium loco Domini Conradi Bavari, virum, utique miræ prudentiæ, in rebus ambiguis & arduis, ſubtiliſſimi conſilii & velociſſimi inventorem; Erat etiam vir miræ patientiæ in adverſis; nullâ in proſperis ſuperbiâ extollebatur; vultus benignitate omnibus gratioſus, & aliis honeſtis moribus adornatus. Hunc ergo quia tam Eccleſiaſticarum, quàm ſecularium perſonarum favorem cognovit habere, conſtituit Epiſcopum Maguntinenſem. Duravit hoc ſchiſma annis XVIII. Tandem Dominus Chriſtianus ſe interponens inter Papam & Imperatorem, ambos ad concordiam revocavit: Actumque eſt de Epiſcopatu Maguntinenſi, ut Dominus Chriſtianus Archiepiſcopatum Maguntinenſem obtineret pacificè & quietè: & Dominus Conradus Saltzburgenſem Archiepiſcopatum accipiens gubernaret; erat enim in ipſa Eccleſia à puero enutritus. Quie-

Chriſtianus fit Archiep. Mogunt. 1164. contra Conr.

Conrad. Archiep. exul, fit Archiep. Saltzburgenſis.

verunt mala per tempus modicum, & Dominus Chriſtianus obiit; obiit autem juxta Romam. Graviter ægrotanti vicinus erat Summus Pontifex, qui Epiſcopum ut proximaret, paternis literis hortabatur: Cumque Papa ad Archiepiſcopum perveniſſet, ſed languor in tantum prævaluerat, ut Patri ſancto aſſurgere non valeret: factâ ergo confeſſione ſummo Pontifici de manu ejus communicationem ſanctam accepit, aliaque Eccleſiæ Sacramenta, & Dominus Papa factâ & dictâ indulgentiâ, in pace abiit, & Dominus Chriſtianus Deo animam reddens, mortem obiit. Auditâ morte Domini Chriſtiani, Imperator intimè doluit, & univerſa ejus curia, & omnes quotquot intellexerunt, gravibus ſuſpiriis ſunt turbati. Rurſum etiam miſera Eccleſia Maguntinenſis plorans ploravit, quòd dolor ejus renovatus eſt.

Chriſtianus Archiep. moritur. 1180.

Poſt hæc Principes quidam Dominum Conradum Saltzburgenſem Archiepiſcopum, Imperatoris recuperatâ gratiâ reformant, ut ipſe Impera-

tor eundem Archiepiſcopum Conradum ad Maguntinenſem Eccleſiam redire poſtularet, quod ipſe Dominus Conradus maximo deſiderio affectabat. Suſcipitur ergo Dominus Conradus in Eccleſia Maguntinenſi, tanquam fuiſſet Angelus Dei. In continenti autem poſteà gravem ponebat exactionem in Clerum, & mirati ſunt univerſi, & omnes qui audiebant dicebant: Qualis eſt hic qui tributarium facit clerum? Sed convaluit hæc preſſura, & ex in hoc ſuis deinceps ſucceſſoribus relinquebat.

Conradus Archiep. exul Moguntiam redit.

Modico tempore poſt Imperator Fridericus, dum tranſiturus eſſet rivulum parvulum, qui pedibus poterat tranſmeari, impetu aquæ quaſi ſubmerſus eſt. Ipſe dicebatur fuiſſe aliquantum gravis venerabili viro Domino Henrico Archiepiſcopo, & ad ipſius depoſitionem occultè conſilium miniſtraſſe. Huic filius ſuus Henricus ſextus ſucceſſit, quievitque terra à præliis.

Fridericus Imp. moritur 1190. cui filius Henricus ſuccedit.

Jam ſperabat Eccleſia Maguntinen-

nenſis poſt tot calamitates, miſerias, preſſuras, jacturas, ærumnas, fletus & vulnera in ſtatum ſurgere potiorem, & paſtoris proprii protectione & præſentiâ conſolari. Sed adhuc divina hoc ultio non admiſit; nam ignis egreſſus de foro fœni, quem veniens ventus ab oriente detulit ſuper templum, combuſtaque Eccleſia & libri multi & boni, privilegia quoque multa & valdè utilia ſunt conſumpta, etiam pars ornatus magna partim ignibus devorata, partim per aſportationem ſubtracta.

Conflagratio majoris Eccleſiæ Mogunt. Eccleſiæ ornatus partim igne, partim furto deperdita.

Venerabilis autem Pontifex, Dominus Conradus novam monaſterii fabricam inchoavit, ſed non conſummavit. In his omnibus nec Clerus à ſuis ſe laſciviis temperavit, nec laici à ſua malitia reſpirarunt.

Conradus Archiepiſ. novam Eccleſiæ fabricam incipit.

Poſt paucos annos ventus veniens ab Occidente, pinnaculum templi dejecit. Erat autem ligneum, & ſuper ciborium antiquum collocatum. Cum tanto autem impetu in ipſam ſtructuram ventus irruit occidens, ut quaſ-

dam

dam trabes in Rhenum mitteret, quaſdam ultra Rhenum ad miliare, juxta villam Hocheim, in aëre deportaret. Certiſſimum à multis famabatur, quòd non ventus, ſed diabolus hoc feciſſet; erant enim trabes quercinæ & abiegnæ, quantitatis illius quæ in torcularibus ſolent eſſe. Ego memor ſum iſtud ultimum accidiſſe. In omnibus his non eſt averſa ira Domini, ſed adhuc manus ejus extenta.

Prodigioſus turbo.

Nota ætatem Authoris hujus Chronici.

Poſt hæc iter cœpit idem Archiepiſcopus transfretare, & de manibus Sarracenorum eripere terram ſanctam, atque reſtituere cultui Chriſtiano: ſe ipſum & alios multos cruce ſignavit, mare tranſivit, ferè tribus annis militans Domino in partibus tranſmarinis: circa finem anni tertii Henricus moritur Imperator; heu! heu! væ terræ! de partibus Hieroſolymitanis redit Archiepiſcopus, terram repetit deſolatam incendiis & rapinis. Nuſquam enim ubi rex non eſt gubernator vel potens, non poteſt à populo pax haberi. Deſideratur ab omnibus Con-

Archiepiſcopus Conradus cum aliis Principibus cruce ſignatus contra Sarracenos proficiſcitur, 1196.

Henricus Imp. moritur. 1198.

radi Archiepiſcopi adventus, & ecce venit deſideratus, & terram invenit præliis & incendiis conturbatam, ſtudebatque omni deſiderio pacem terris, & quietem provinciæ reformare; & hoc feciſſet, ſi mortis debitum non ſolviſſet. Gravi enim ægritudine fatigatus, & cum de die in diem ſe convaleſcere ſperaret, ſubitò & inſperata morte præventus DEO ſpiritum reddidit, M. CC.

Moguntinenſis ditio miſerè deſolata.

Conradus Archiep. moritur. 1200.

Auditâ morte Archiepiſcopi, Dux Bavariæ filius fratris ejus, omnem theſaurum & ornatum, quem in taſulis], & infulis, & cappis habuit copioſum, & Eccleſiæ donare diſpoſuerat Maguntinenſi abſtulit violenter; quod tamen DEUS non reliquit inultum. Nam & ipſe Dux poſt multum temporis interfectus, turpiter interiit; neque corpori Chriſti participans, neque regno, ut exiſtimatur. Equidem juſtè ſatis ſuperque ſatis, ut qui beatum Martinum debito ſibi decore ſpoliaverat & ornatu, ipſe quoque cœleſti ornatu & gloria privaretur. O altitudo & profunditas judiciorum juſti judicis Dei,

Ludovicus C. Palatin. Rheni theſaurum Eccleſiæ Mogunt. auſert.

Ultione divinâ interiit.

Dei, terribilis in conſiliis ſuper omnes filios hominum.

Imperator obierat, & ſurgunt duo Reges pro Imperio litigantes ; non eſt qui à malis imminentibus ſe abſcondat. Maguntinenſis Archiepiſcopus non eſt, & duo pro eo, quis eorum fiat major, decertant. Ex utraque parte amici & fautores promiſſionibus & muneribus acquiruntur. Et turpe eſt dicere, ipſi Clerici electores ſimoniæ vitio maculantur, & multiplicantur mala ſuper terram, & ſcinditur Eccleſia Maguntinenſium. Qui uni adhærent, cum eo recedunt : alii remanent cum altero. Sufficere poterat ad deſolationem terræ unum ſchiſma ; ſed funes peccatorum dupliciter circumplexi, difficilius diſſolvuntur.

Schiſma in Imperio, & Eccleſia Moguntina.

Duo de Epiſcopatu Mogunt. contendunt.

Pervertunt cuncta ſimul hæc duo ſchiſmata juncta
Regum, Pontificum, nec novit amicus amicum.

Una pars quæ remanſerat Cano-

Excommunicatur pars una Canonicorum Mog. cum ſuo Epiſcopo.

nicorum, cum ſuo electo excommunicatur. Sed ipſi hanc excommunicationem ſe ſimulantes ignorare, divina celebrare non omittunt. Duravit hæc contumacia annis VIII.

Philippus Rex Bambergæ occiditur.

Contigit poſt hæc ut Rex Philippus, qui fovebat hanc partem interdictam, occideretur in civitate Bambergenſi, & hæc pars debilitata eſt, atque fautores alterius Epiſcopi, qui de civitate exierant, convaluêre.

Otho Philippo Regi ſuccedit.

Anno Domini MCCVIII. Principes poſt mortem Philippi Regis in Othonem conveniunt, qui fuerat adverſarius Philippi pro Imperio, cujus parti etiam Papa favebat. Iſte Otho maturavit ad Papam venire pro imperiali conſecratione, ſolenniter proficiſcitur, conſecratur: poſt annum excommunicatur; eique filius Henrici Imperatoris, Rex Siciliæ Fridericus, ſuſcitatur à Papa; redeunt mala, ſurgunt incendia, ſpolia reviviſcunt. Fridericus venit de Apulia contra Othonem: poſt annos aliquot Otho moritur, Fridericus

Excommunicatur, eique Fridericus Siciliæ Rex ſubrogatur. Reſuſcitantur mala in terris. Otho Rex moritur.

cus diſpoſitis prout melius potuit rebus, Romam proficiſcitur, in Imperatorem conſecratur, Anno Domini 1220. ab Honorio Papa: quo mortuo Gregorius Papa ſuccedit. Hic etiam Fridericum excommunicavit. Lætantur prædones & exultant lictores captâ prædâ: convertuntur vomeres in gladios, & falces in lanceas; non eſt qui in latere non deferat chalybem & lapidem in præparationem incendii, & in exuſtionem. Omnia mala confluunt, ſpecialiter ſuper Eccleſiam Maguntinenſem, & maximè circa partes Rheni, de civitate Spirenſi uſque ad Colonienſem.

Fridericus in Regem conſecratur.

Honorio Pap. mortuo Gregorius ſuccedit.

Moguntina Eccleſia rurſum affligitur.

Poſt mortem Domini Sifridi Archiepiſcopi Moguntinenſis ſenioris, ſuccedit Dominus Sifridus, fratris ejuſdem filius: hic duobus annis laudabiliter vixit; Sed quia elati cordis erat & ſuperbiæ magnæ nimis, ſe contra Fridericum Imperatorem erexit: non quidem ut divinam, ſed Papalem gratiam obtineret. Gravi etenim infamiâ non ſolùm apud Papam, ſed apud omnes homines laborabat. Hic ergo vultum & ani-

Sifrido ſeniore Archiepiſcopo Mog. defuncto, ſuccedit Sifridus junior.

Sifridus Archiep. malè regit Eccleſiam,

animum leonis induens, leo factus eſt, & cœpit orphanos & viduas facere, villas comburere, civitates deſtruere, homines devorare, terram in deſertum deducere, & Papæ mirificè complacere. Et quia jam inquiſitionis literas contra dederat, ex iis factis fratrem venerabilem appellabat. Hic Sifridus Epiſcopus malum opus operatus eſt, qui per flammam ignis terram depauperavit, & theſauros Eccleſiæ ablatos, prædonibus diſperſit, dedit raptoribus; juſtitia ejus non manet in ſeculum ſeculi. Is itaque Landgravium Thuringiæ in Regem eligi procuravit: Sed brevi vivens tempore, & regnum & animam reſignavit.

Terram depauperat.

Landgravius Thuringiæ in Regem promovetur contra Fridericum.

Gregorius Papa moritur, cui Innocent. ſuccedit.

Interea Gregorius Papa moritur, ſedes vacat annis duobus vel tribus; huic autem Papa ſuccedit Innocentius quartus, qui in concilio Lugdunenſi contra Fridericum Imperatorem depoſitionis ſententiam promulgavit. Mortuo Landgravio Rege, Wilhelmus Comes Hollandiæ in Regem elligitur tantùm ab Archiepiſco-

Mortuo Landgr. Thuring. Reg. Rom Wilhelm Holland. C. ſubro-

iſcopis, Maguntinenſi & Colonienſi. gatur contra Frid. depoſitū.

Poſt breve tempus Dominus Sifridus Archiepiſcopus etiam rebus valedicit humanis, abiens in regionem longinquam, nec tamen ideo ceſſant mala. Sifridus Junior *Archiep.* moritur, an. 1249.

Convenerunt ergo fratres Eccleſiæ Maguntinenſis tractantes de patre futuro, perſuaſi qui poſſet ipſam tot & tam gravibus oppreſſam miſeriis, & tanto tempore jam plorantem, paternis affectibus conſolari: Et concorditer in venerabilem virum, Dominum Conradum Colonienſem Archiepiſcopum vota ſua tranſtulerunt; Poſtulantes à ſede Apoſtolica, ipſum ſibi præfici in Paſtorem: Sed heu heu, hoc non poterat obtineri, non eſt hæc poſtulatio admiſſa, ſed electio Capitulo reſtituta. Et ne Archiepiſcopus Colonienſis ægrè ferrat, ſuum deſiderium non conpletum, ipſi legationis dignitas eſt commiſſa. Conrad. *Archiep.* Colonien. fruſtra in *Archiep*iſcopatum Mog. poſtulatur.

Conſedêre rurſum fratres Eccleſiæ Maguntinenſis, eligunt ſuum Præpoſitum nomine Chriſtianum, qui à cuna

Chriſtianus II. Archiep. Mogunt. eligitur.

* 1249.

cunabulis fuerat in ipſa Eccleſia enutritus. Eadem die eſt à legato, qui tunc erat præſens, confirmatus, & à rege regalibus inveſtitus, die Petri & Pauli. Omnia hæc acciderunt * uno anno, ſcilicet quòd Dominus Colonienſis eſt poſtulatus: quòd factus eſt legatus; quòd Dominus Chriſtianus factus eſt Epiſcopus & conſecratus, quòd pallium eſt aſſecutus.

Chriſtianus tanquam inutilis Epiſcopatui, apud Papam accuſatur.

Omnes religioſi, & qui Deum præ oculis habere credebantur, ſuper hujus hominis promotione gaudebant, ſperantes pacem rebus dari, maximè quia idem bellicis rebus non fuerat aſſuetus; etiam qui negocio fuerant inimici, congratulantur ei. Sed non ſtetit diu in Epiſcopatu: accuſatur enim apud Papam, quòd omnino inutilis eſſet Eccleſiæ, & quòd evocatus ad expeditiones regis invitus veniret, hoc autem verum erat, eò quod fierent incendia, ſectiones vinearum, devaſtationes ſegetum. Dicebat etenim, nequaquam decere talia ſacerdotem:

Sed

Sed quicquid deberet per gladium ſpiritus, quod eſt Verbum Dei, omnimodè ſe promptum aſſerebat & voluntarium ſervitorem. Quumque ejus prædeceſſorum ſequi veſtigia moneretur, reſpondit: ſcriptum eſt, *Mitte gladium in vaginam.* Ob hoc in odium Regis & multorum incidit Laicorum, qui omnes eum accuſantes, apud Papam obtinuerunt, eum ab Epiſcopatu omni ſubmoveri. Ceſſit ergo anno Domini. M. CC. LI.

Christianus pacis amator bella abhorret.

Digna vox Epiſcopo.

Christianus ab Epiſcopatu deponitur 1251.

Subſtitutus eſt autem ab eodem Legato adoleſcens ſubdiaconus, Gerhardus nomine filius comitis Conradi, qui dicebatur Sylveſter comes. Hunc autem ſubſtituit Cardinalis presbyter & Legatus, inductus à quodam Henrico Archiepiſcopo Herburgdunenſi, qui ſocius erat ipſius Legati; nec tamen hoc ipſe Henricus Archiepiſcopus conſuluit ſine cauſa; acceperat enim occultè CC. marcas pecuniæ numeratæ à Gerhardo, quem idem Archiepiſcopus inſtitui procuravit. Nihil opertum quod non reveletur.

Gerhardus C. Sylveſter Archiepiſcopatum Mogunt. emit.

Propter

Propter has autem CC. marcas factæ ſunt deſtructiones multæ Eccleſiæ Maguntinenſis.

Hucuſque Conradus Epiſcopus Chronicon hoc Moguntinenſe deduxit.

Digitized by Google

IN CHRONICON MOGUNTINUM CONRADI EPISCOPI

Notæ & Additiones

GEORGII HELWICH Moguntini, Metropolitanæ Eccleſiæ ibidem Vicarii.

NOTA

De nomine ipſius Autoris quodnam fuerit.

Quandoquidem Autor hujus Chronici Mogunt. in aliis editionibus unica C. litera ſignatur, dubium eſt, utrum Conradi, an verò Chriſtiani nomen eadem litera deſignet. D. Georgius Heylmannus Mogunt. quondam Sigillifer teſtatur ſe in quodam manuſcripto inveniſſe hujus operis Autorem fuiſſe Conradum, & illud ipſum nomen habet hoc Chronicon an. 1537.

Baſileæ editum, itemq; altera ejuſdem editio ſuperioribus annis 1585. typis Wechelianis Francofurti, in quinto tomo illuſtrium Germaniæ hiſtoricorum, opera & ſtudio Chriſtiani Urſtiſii in folio edita. Baronius quoque in ſuis Annalibus, itemque alii autores Conradum appellant; Et ſunt, qui hunc Conradum Colonienſem Archiepiſcopum, Comitem de Hoeſteden fuiſſe autumant, illum ſcilicet, qui teſte hoc ipſo Chronico, anno ſalutis 1249. poſt obitum Sigefridi Junioris ad Moguntinum Pontificatum poſtulatus, ſed Romana ſede electionem ejus repudiante non admiſſus fuit, ut ſuo loco dicetur. Sed ſi is Conradus fuiſſet, procul dubio hoc Chronicon, uſque ad obitum ſuum, qui ipſi anno 1261. accidit, perduxiſſet; Verum his omnibus contrarius eſt Nicolaus Serarius in Chronico ſuo Moguntino, qui non Conradum, ſed Chriſtianum Archiepiſcopum Mogunt. hoc nomine Secundum, qui anno 1251. à ſede depoſitus fuit, hujus operis ſcriptorem fuiſſe dicit; ſecutus prædictum D. Georgium Heyl-

Diverſæ ſententiæ ſcriptorum de nomine autoris hujus Chronici.

Heylmannum Sigilliferum Mogunt. qui de autore hujus Chronici ita ſcribit; Ego non Conradum, ſed Chriſtianum Archiepiſcopum ſecundum intelligendum hujus libri auctorem arbitror, tum quia inferius demolitionis turris per ventum factæ mentionem faciens, ait ſe vidiſſe quaſdam trabes de eadem turri deportatas, quod contigit per quinquaginta fermè annos ante ſuum Epiſcopatum; tum quia tractatus ipſe uſque ad eundem Chriſtianum pertendit, quando ipſe ab Epiſcopatu ſemotus ſubſtituto Gerhardo hunc edidiſſe creditur libellum. Unde & in principio dicit: C. Presbyter Epiſcopali nomine indignus, ubi quod fuerit antea dignitatis officio, aut ad minus electione Epiſcopus, & renunciaverit, liquidè patefacit ſcriptor hujus libelli. Quod ſi Epiſcopus fuit, quare non magis Moguntinenſis, quam alterius Eccleſiæ ipſum fuiſſe Epiſcopum æſtimandum eſt? cum utique ipſius Eccleſiæ theſaurum tam ſecretum nequaquam potuiſſet adeo luculenter conſcribere, niſi præcipuus, & ſecretiſ-

ſimus fuiſſet ejuſdem theſauri recognitor: tum quia hoc ipſemet tacitè innuit in prologo ſuo dicens: Scripturus itaque nobis jacturam & oppreſſionem, qua annis jam centum cœpit ruere Eccleſia Moguntina. Cum enim hæc jactura cœperit poſt Henricum primum circa annum Domini 1151. conſtat auctorem hujus libelli vixiſſe, additis centum annis, anno 1252. quo anno Chriſtianus Archiepiſcopus depoſitus fuit, quem hunc libellum edidiſſe ipſo anno cognoſcimus. Hæc citatus D. Georg Heylmannus. Hujus ſententiæ quoque Bruſchius fuiſſe videtur, dum ait Chriſtianum illum Moguntinum, Archiepiſcopum hiſtoriam exauctorationis Henrici V. Arnoldi quoque Archiepiſcopi Moguntin. & aliorum quorundam anteceſſorum ſuorum deſcripſiſſe. Codicem quoque manuſcriptum Serarius ſe in Monaſterio S. Jacobi Moguntinenſis vidiſſe ſcribit, qui Chriſtiano Archiepiſcopo Mog. hoc Chronicon vendicat.

Quo tempore autem hic auctor vixerit, diſerta ipſe mentione exponit,

cum

cum ait ſe turbinis illius magni meminiſſe, quo anno circiter 1190. ſub Conrado I. Archiepiſcopo, pinnaculum majoris Eccleſiæ dejectum fuit, ut in hiſtoria ipſa deſcribitur.

Pag. 7. *Erant ibi purpurarum pretioſarum tantæ copiæ.* Item *tapetia & dorſalia mira picturæ varietate diſtincta.*) intelligit hic autor omnia aulæa picturata, & verſicolori textura ſpectabilia, quæ à Græcis πεϱιςϱώματα nominantur, quibus Eccleſiæ parietes atque ſedilia univerſa in majoribus feſtivitatibus ornatus gratia obtendebantur, ac ſternebantur.

Pag. eadem. *Totum Monaſterium:*) intelligit Eccleſiam majorem Moguntinam; variis enim nominibus ac titulis eadem olim à diverſis fuit inſignita ac vocata: nam in antiquiſſimis literis de anno 1071. *Monaſterium S. Martini*, itemque ſub anno 1081. *Monaſterium Epiſcopale* fuit appellata, Mariano Scoto teſte. Dodechinus quoque ſub an. 1137. *Monaſterium majus* ipſam appellat. Ipſi quoque Canonici in Epiſtolis ad ſanctam Hildegardim Abbatiſſam ſancti Ruper-

Eccleſia Moguntina olim Monaſterium dicta & Canonici fratres appellati.

Ruperti Bingenſis conſcriptis, ipſam *conventum fratrum de domo*: Itemque *conventum fratrum de ſancto Martino*, ſive *in ſancto Martino* nominant, cujus nunc vulgaris ac trita appellatio eſt *Eccleſia major*, ſeu *Metropolitana ſancti Martini*, vel *Metropolitanum Canonicorum collegium*. De quibus appellationibus diverſis alias ſuo loco dabitur explicatio ac ratio. Quod autem Monaſterium & conventus fratrum ab antiquo fuit appellata, ipſique Canonici etiam fratres dicti, ratio eſt, non quod primitus verum monaſterium ſeu monachorum cœnobium; vel ipſi etiam Canonici veri monachi ac tribus ſolennioribus votis obſtricti fuerunt (ut plurimi inanibus rationibus innixi falſò arbitrantur) ſed quod Canonici olim in eadem ſimul uno in loco qui clauſtrum dicebatur, habitarint, communi refectorio ac dormitorio juxta concilia, ac decreta patrum uſi fuerint, & in omnibus ita regulariter vixerint, ut eorum vita monachali vitæ non videretur eſſe inferior: ut Molanus teſtatur his verbis: *Priſci Canonici abſque votis*

Cur Eccleſiæ collegiatæ olim monaſteria dictæ & Canonici fratres appellati.

Antiqua

votis monaſticis Canonicam & regularem atque communem vitam ſanctè egerunt. Et alio in loco: *Erat eis communis menſa, commune cellarium, commune dormitorium, communis oratio ſimul ac lectio.* Cratepolius minorita in Annalibus Trevirenſibus, *olim*, inquit, *in clauſtris ſimul omnes habitabant, & in uno dormitorio dormiebant, & in uno refectorio reficiebantur, quo facilius poſſent ad horas Canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & converſatione ſua admoneri & doceri.* Ex hoc igitur monaſterio ac ſolitario ſtatu, ſeu à curis ſecularibus & extraneis ſegregata vivendi ratione ac norma; nec non à communi & fraterna Clericorum vita Eccleſia ac domicilia eorum ſacra olim non impropriè Monaſteria dicta fuêre; unde & ipſi etiam clerici clauſtrales, cœnobitales, fratres conventuales, & ſimilibus nominibus appellati; & ut Molan. ait; *malebant humilioribus vocibus Clerici & fratres dici, quam à Canonicæ regulæ obſervatione Canonici appellari.* Et alio in loco ſentit, quod quia in communi vivebant, & libentius Clerici aut fratres quam Canonici nomi-

Canonicorum vita & converſatio.

nabantur, pietas majorum noſtrorum hujusmodi fratrum conventus, ac communia clericorum ſive canonicorum habitacula & clauſtra, monaſteria uſitatiore locutione nuncupavit, rejectaque canonicorum voce fratres eos appellavit; à fraterna illa & communi eorum vita, quam in ſuis collegiis, quaſi in monaſteriis ſimul profitebantur & exactè ſervabant.

Pallæ altarium idem quod antipendia.

Pag. eadem. *Erant pallæ altarium.*) Palla ſignificat honeſtæ mulieris veſtimentum, hoc eſt pallium quod palam te foris eſt, ad veſtimenta uſque demiſſum; ſic hic pallæ accipiuntur pro veſtimentis illis anterioribus altarium, quibus ipſa veſtiuntur, quæ vulgò nunc Antipendia nuncupantur.

Dalmaticæ & Subtilia quæ veſtimenta.

Pag. 8. *Erat in Caſulis Dalmaticis, ſubtilibus &c.*) Dalmatica veſtis eſt, qua Diaconi & Subdiaconi in miniſterio altaris in ſolennitatibus utuntur, ut 76. diſt. de jejunio. Subtilia, id eſt, byſſum interpretati ſunt LXX. quod & ipſum

in

in ſacerdotum veſtibus texitur. Byſſum autem tenuiſſimi lini genus ſignificat, hinc veſtimenta illa interiora ſacerdotum ſeu Diaconorum oblonga, quæ modo vulgariter Albæ appellantur, Subtilia hic dicuntur, eò quod ex tenui lino conſtent.

Pag. 10. *Habens quantitatem & ſpiſſitudinem dimidii peponis magni.*) Pepo, teſte Plinio lib. 19. c. 5. Cucumeris genus eſt magnitudine, cætera excedens, concoctu difficile. Eſt & alterum cucumeris genus multò minus; quód quia mali coronei ſpeciem referre videtur, melopeponem vocant. **Pepo.**

Pag. 11. *Erant Acerræ XI.*) Acerra arcula olim dicebatur in qua thus apud Gentiles repon i ſolebat, quo Diis ſacrificabatur, θυμιατήριον Græcis dictum, Latinis Thymiatarium, id eſt, Thuribulum. Quidam putant eſſe aram, quæ ante mortuum poni ſolebat, in qua odores incendebant. Cornutus ſcribit eſſe pateram in qua libatur. **Acerra quid.**

Virg. *Et plena ſupplex veneratur acerra.*

Hic Acerræ dicuntur ipſa thuris

vaſcula, è quibus hoc in thuribula imponitur.

Lapis Onychinus.

Pag. eadem. *De Lapide integro Onychino*) Onyx marmoris genus eſt, quod à nonnullis Onychites; ab aliis etiam Alabaſtrides appellatur, in montibus Arabiæ præcipuè naſcens; poſtea etiam in Germania inventum, quod ad potaria & unguentaria vaſa primum cœpit excavari, poſtea etiam lectorum pedes & ſellæ & ſolidæ etiam columnæ ex eo fieri cœptæ, Autor eſt Plinius lib. 36. c. 7, & 8. hinc onychinus lapis onychina vaſa, quæ ex onyche confecta ſunt; habet autem hic lapis humani unguis ſimilitudinem. Ex hoc marmoris genere olim etiam pretioſiſſima fiebant pavimenta, unde Mart. lib. 3.

Calcatuſque ſub pede lucet Onyx.

Figuratè etiam invenitur Onyx accipi pro vaſculo unguentario ex hoc marmore excavato, quod innuit idem Mart. lib. 7.

Unguentum fuerat, quod onyx modo
parva gerebat.

Hinc apud Græcos propriè Unguentum ſignificat, à cujus ſimilitudine hoc

hoc marmoris genus,& ipſa etiam gemma nomen acceperunt, quod ſcilicet humani unguis colorem referant.

Eſt etiam Onyx gemmæ cujuſdam ſpecies humani unguis candorem referentis, intervenientibus venis quibuſdam Sardæ & Jaſpidis colorem imitantibus. vide Plin lib. 37. c. 5.

Pag. eadem. *Erat Lapis Topazius:*) Lapis Topazius.
Gemma eſt viridis coloris dicta à Topazio inſula maris rubri, in qua hic lapis mirè pellucidus invenitur. Inſulæ autem huic idcircò Topazio nomen factum putant, eò quod nebuloſa ſit, ſæpeque à navigantibus fuerit quæſita, antequam inveniretur, ἀπὸ τοῦ τοπάζειν, hoc eſt, à quærendo dicta. vide Plin. lib 37. cap. 8. & lib. 6. cap. 29. & Strab. lib. 6.

Pag. 12. *Manilia:*) idem quod Mal- Manilia
luvia; eſt autem Malluvium vas in quo quid.
lavantur manus, Græcè χειρόνιπτρον.

Pag. 13.) *Erat & alia crux auro optimo* Crux au-
veſtita:) hæc crux, quæ proprio nomine rea Benna
Benna dicebatur, ex auro ſolido erat appellata mille du-
facta pondere mille ducentarum mar- centarum
carum, id eſt, ſexcentarum librarum marcarum.
auri,

auri, ut ex verſiculo ei inſcripto conſtabat, quæ conſtituebant quadraginta quinque millia florenorum, una libra 75. flor. ut Jacobus Spigelius ait, valente. Quis autem hanc crucem Mogunt. Eccleſiæ obtulerit diverſæ ſunt ſcriptorum opiniones; Aegidius religioſus in monaſterio S. Mariæ aureæ vallis, ord. Ciſtertienſis, diæceſis Trevirenſis, qui floruit anno Domini 1230. in hiſtoria Epiſcoporum Leodienſium, in Radulpho, ſeu Rudolpho Zeringiæ duce, Epiſcopo Leodienſi, qui anno 1160. à Moguntinis poſt Arnoldi Epiſcopi cædem aſſumptus fuerat, ſed à Pont. Rom. repudiatus; (ut infra ſuo loco dicetur) hanc crucem Benonem vocat, quam Judæi ſuo ære juſſu Imperatoris erexerant, eò quod pincernam ejus nomine Benonem occidiſſent. Magnum Chronicon Belgicum (cujus autor quidam ordinis S. Auguſtini Regularium propè Nuſſiam prædicatur) idem ferè habet, quod ſcil. Imperator eam per Judæos, qui pincernam ſuum occiderant, fieri fecerit; quis autem hic Imperator fuerit, aut

A quo hæc Crux oblata diverſæ opiniones.

quo

quo tempore id factum ſit, non annotatur.

Dodechinus alterius eſt opinionis, Willigiſus inquit fecit crucem auream, & in monaſterio S. Martini poſuit eam, patibulum erat Cypreſſinum laminis aureis & lapidibus pretioſis ſuper intectum, & imago aurea, ubi verſus erat inſcriptus:

Auri ſexcentas tenet hæc crux aurea libras.

Nicolaus Serarius lib. 5. rerum Moguntiacarum in eodem Willigiſo Archiepiſcopo primo Electore aſſentitur Dodechino aſſerens, quod Willigiſus præter alia dona quam plurima eaque maxima, quæ Eccleſiæ Moguntinæ contulit, crucem etiam hanc pretioſiſſimam Bennam nomine, itemque ingentes illos mortariorumque inſtar graves calices aureos, de quibus paulò poſt donaverit. Sed prout ſit, facilè eſt perſpectu tam immenſam auri vim à privatis donatoribus non veniſſe, ſed à magnis principibus, piè ac liberaliter in Dei honorem ac domus Domini decorem oblatam fuiſſe.

Quomodo autem hæc ipſa crux poſtmodum per vices mutilata, diſtracta, ac penitus tandem ablata, tantuſque theſaurus Eccleſiæ diminutus fuerit, in ſequentibus patebit.

Fiſtulæ ad quid eorum uſus.

Pag 15. *Erant fiſtulæ:*) harum uſus fuit in ſumendo ſacro Domini ſanguine.

Colarum ſignificatio & uſus.

Pag. eadem. *Erant colæ:*) harum uſus fuit in colando vino vel conſecrando vel conſecrato, ſi quid forte ſordidum incidiſſet, colatorium inquit Onuphrius lib. de vocibus Eccl. vaſculum quoddam ſubtiliſſimis foraminibus ab imo perforatum, quo vinum ex hamulis in calicem refundebatur. Et hujusmodi adhuc in Metropolitana æde Colonienſi teneri manu ſolet ab eo, qui ſolenni ſacro miniſter eſt, & ab imperitis perforatum cochlear vocatur. Deducitur autem à verbo colare, quod in vernacula lingua ſignificat, durch ein Tuch ſeyen. Manilius.

Et colare vagos inductis retibus amnes.

Calices duo miræ quantitatis quorum unus 18. marcarum.

Pag. 16. *Alii duo Calices tantæ erant quantitatis*,) hi calices ingentes & graves mortariorum inſtar erant, teſte autore Conrado, ex auro ſolido & exa- mina-

minatiſſimo, quorum unus minor altero cum patena ponderis erat marcarum XVIII. quæ 675. florenorum Rhenenſium valorem æquabat, vel etiam excedebant; Beatus Rhenanus rerum Germ. lib. 2. Fuerunt inquit illic (in Eccleſia Mog.) inſuper duo calices aurei, quorum minor decem & octo marcas auri optimi habebat, major longè plures; ad hæc anſatus uterq; & tam ſupernè quam infernè gemmis pretioſiſſimis exornatus, craſſitudine digitali, altitudine ulnæ, non multum diſſimilis mortario, capiebatque vini ſeſtarium dimidiatum. Hos autem calices cum cruce illa magna aurea Benna nomine, de qua ſupra, Willigiſum quoque Archiepiſcopum donaſſe Serarius ſcribit. **A quo ipſi calices dono dati.**

Pag. 17. *In duriciam ſunt converſi,*) aliæ editiones hæc addunt; minus juſtè dixi converſi, averſi dixiſſe debueram. O Maguntia, Maguntia.

Felix villa ſitu, tot donis inclyta, ſi tu
Mutares gentem rationis honoris egentem.

Pag. eadem. *Præſidente tunc quodam Henrico Archiepiſcopo,*) Fuerat hic prius majoris, nec non S. Victoris Eccleſiarum Mogunt. Præpoſitus ſub an. 1130.

cogno-

cognominatus Felix, electus in Archiepiſcopum poſt mortem D. Marcolphi Anno 1142. (inquit Dodechinus) Marcolphus Moguntinenſis Archiepiſcopus abiit, pro quo Henricus majoris domus præpoſitus conſtituitur, & à rege in Francofurt inveſtituram accepit, præſentibus Cardinalibus Gregorio & Dievvino. Anno 1145. (habet M. S. quoddam) Eugenius miſit Henrico pallium per Theodevvinum Cardinalem. fuit autem hic hujus nominis primus in ordine 68. Epiſcopus, 28. Archiepiſcopus, & 12. Elector Moguntinenſis.

Henricus Marcolphi in Epiſcopatu Mogunt. ſucceſſor.

Pag. 18. *Ecce, accuſatur apud Papam*) hic Henricus Archiepiſcopus Mogun. quoniam erat vir inſigni pietate pro officii ſui ratione Canonicorum ſuorum vitia corrigere conabatur, & ſi quæ ei difficultas & quæſtio incideret, S. Bernhardum, magna tunc ſanctitatis & doctrinæ fama inclytum literis conſulere ſolebat. Sed Canonici, qui paſtorem ac patrem audire debebant, ſeque ipſos corrigere, falſis eum apud Pontificem criminationibus,

Henricus Archiepiſcopus falsò apud Pontificẽ accuſatus.

nibus, (quarum præcipua è ficta caſtitatis violatione ducta fuiſſe dicitur:) accuſando, hujuſque poſteà legatos pecuniá corrumpendo effecerunt, ut anno 1153. deponeretur, ut in ſequentibus patet.

Pag. eadem. *Miſit omnium ſuorum ſecretiſſimum cognitorem quendam Arnoldum clericum.*) Henricus Archiepiſcopus cognoſcens ſe apud Pontificem falſò accuſatum, pro ſua excuſatione illũ Arnoldum quem intimum habebat, & ad diverſas Prælaturas ac dignitates promoverat, Romam deſtinavit. Fuit autem hic Arnoldus natione ac patria Moguntinus familia nobilis ex ea civitatis parte quæ Selehoven antiquitus, ut in multis vetuſtioribus literis inveni, nunc autem vulgariter, auff dem Graben / juxta parochiam ſcil. S. Ignatii, nuncupatur, ex qua familia plures milites Moguntiæ olim vixiſſe ex diverſis literis, quas ipſi tanquam teſtes ſubſcripſerunt, didici. Bruſchius eum de nobili familia in Ringavia Selehoven, ortum fuiſſe ſcribit, quam familiam ego in Ringavia unquam extitiſſe, nul-

Arnoldus Henrici Archiepiſc. intimus.

Nobilis familia à Selehoven Moguntiæ olim nata.

Digitized by Google

libi invenio. Fuit ſtatura procerus, vultuque angelicus, ut in quodam M. S. notatur, & ut Trithemius, & Bruſchius, ajunt, Decanus Aquisgranenſis: aliqui etiam Friderici I. Imp. Cancellarium fuiſſe ſcribunt, ſed cum Fridericus ille Anno 1152. regnum adierit, ut ſcriptores tradunt, eum non niſi annum unum ipſi à Cancellis fuiſſe neceſſe erit, niſi jam antea, cum Sueviæ tantum Dux erat, eum fuiſſe velint.

Arnoldus non fuit Præpoſitus majoris, ſed S. Petri ſolummodo Moguntinenſis.

Pag. eadem *quem ipſe Archiepiſcopus ad Præpoſituram majorem promoverat jam recenter*:) Errat hic autor qui eum Præpoſitum majoris Eccleſiæ fuiſſe dicit, quia nunquam majoris, ſed S. Petri ſolummodo, ac Civitatis Mog. Camerarius fuit; poſtquam enim Henricus prædictus Archiepiſcopus ad Epiſcopatum venit, Anno Chriſti 1142. qui prius majoris præpoſitus fuerat, ei in Præpoſitura quidam Hartmannus ſucceſſit, cujus in diverſis literis ſub annis 1145. 1146. 1151. 1152. & 1158. fit mentio. Hic autem Hermannus ſucceſſorem habuit in præpoſitura alium Arnoldum quendam, cujus mentionem faciunt

ciunt

ciunt literæ antiquæ de annis 1171. 1181. 1184. & 1187.

Pag. eadem. *Erat idem Arnoldus miri ingenii & facundiæ.*) Hunc prætereà Arnoldum ſapientia, ingenii acumine, facundia, & humanitate per inſignem fuiſſe tradunt omnes: Extitit libellus quidam de hujus Arnoldi paſſione, in quo ejus in pauperes benignitas & in religioſos ac Eccleſias Dei reverentia plurimum commendatur; Ejus initium hoc fuit: Arnoldus pago Moguntino ex religioſis nobilibusque parentibus extitit oriundus; Poſtquam diutina inſtantia ſub Theologiæ diſciplinæ ferula ſudavit, factus eſt Imperialis aulæ illuſtriſſimus Cancellarius, & quaſi alter Imperator. Tempore ingruentis inopiæ, quæ totam Germaniam premebat, trecentos pauperes nutriebat, religionem arctius amplectens illius profeſſionis viros, quorum jugiter fruebatur contubernio, tanquam patres & fratres fovebat, manum ſoliciti tutaminis ipſis impertiens, Eccleſias beneficiis multis dotavit; diruta earum reſarcire, dilapſa atque diſpenſa congregare, & ne re-

Commendatur Arnoldus ab humanitate & benignitate in paupeꝛes, & reverentia erga Eccleſias Dei & religioſos.

Digitized by Google

ligio penes eos tepeſceret vel remitteretur, ſolicitus erat.

Arnoldus Henricum quem defendere debebat accuſat.

Pag. 19. *Cœpit in ſuum dominum accuſationis jacula dirigere.*) magna fuit ingratitudo hujus Arnoldi in Henricum Archiepiſcopum, quem tamen ipſe ſuum intimum habebat, & cujus beneficio plures dignitates fuerat aſſecutus. Accuſavit eum à quo pro defenſione ſui fuerat miſſus, ut Archiepiſcopatum acciperet. Sic Michael Thraulus Leonem Imp. de medio ſuſtulit, cujus tamen beneficio ad ſummum dignitatis gradum fuerat elatus. Sic Lucius Oſtius tempore bellorum civilium patrem ſuum proſcriptum, quem triumviri ad ſupplicium perquirebant latentem prodidit, ut ejus bona acciperet.

Cardinales duo ad judicandum Archiepiſcopum Henricum delegantur.

Pag. eadem. *Veniunt ergo Legati VVormatiam*: Poſt hæc (inquit Baronius) anno eodem ſcil. 1153. decernitur ab Eugenio Papa legatio in Germaniam ad judicandum Archiepiſcopum Mogunt. Fuerunt delecti ad hoc munus obeundum duo Cardinales, Bernhardus Presbyter, & Gregorius Diaconus, ut Otto Friſingenſis qui aderat tradit.

tradit. hujus etiam meminit Cruſius Sue. Annal. part. 2. lib. 10. cap. 12. Anno 1153. inquit, Rex paſcha Babenbergæ celebrans duos Cardinales Bernhardum Presbyterum & Gregorium Diaconum ob Epiſcopos quoſdam incommodos abrogandum à Pont. Eugenio miſſos ſecum habuit. Pentecoſten deinde Wormatiæ agens, Moguntinum Archiepiſcopum Henricum per eos exauctoravit, cui cancellarium ſuum Arnoldum ſuffecit.

Pag. eadem. *Nihil prætendere poterat, pro ſe,*(Henricus)*quod admittere vellent judices ſive legati.* Extat Epiſtola S. Bernhardi pro Henrico Archiepiſcopo ad Legatos ſcripta, in qua ejus ſimplicitatem & innocentiam commendat, & eſt talis: *Dominis & patribus reverendis Apoſtolicæ ſedis legatis, puer ſanctitatis eorum, Bernardus Claræ vallis vocatus Abbas, per omnia Deo placere, & gratos fructuoſæ ſuæ legationis manipulos reportare. Etſi corpore remoti, ſed affectu & bona voluntate vobis appropiavimus, optantes & orantes duci actus & ſtudia veſtra ad omne quod decet & expedit. Inde eſt quod audi-*

Henricus Archiep. excuſatur à S. Bernardo.

Epiſtola S. Bernardi ad Cardinales pro Henrico.

entes miſerandum illum Archiepiſcopum Moguntinenſem vocatum ad veſtram præſentiam, ibiq; reſponſurum adverſariis ſuis, auſi ſumus veſtram pro eo interpellare bonitatem. In hoc enim credimus honorificari miniſterium veſtrum, ſi (quatenus ſalva juſtitia licet) parieti inclinato, & maceria depulſæ humeros veſtræ auctoritatis ſupponitis, nec calamũ quaſſatum conteri, nec linum fumigans, (quod in vobis eſt) extingui permittitis. Sentiat obſecramus ſibi profuiſſe, & precem noſtram & ſuam ſimplicitatem, ob quam fertur à falſis fratribus circumventus potius quam inventus in aliquo dignus depoſitionis.

Fundatio Eccleſiæ Neuhuſen propè Wormatiam.

Pag eadem. *In loco qui Neuhuſen vocatur.*) Locus non procul ab ipſa urbe Wormatia, ubi quondam Clotarii ac Dagoberti piiſſimorum Francorum Regum aula memorabilis fuit, quę poſtmodum Anno Chriſti 646. ab ipſo Dagoberto in Eccleſiam Canonicorum converſa, ſanctoq; Dyoniſio conſecrata: A Carolo deinde Magno Imp. ejuſdemq; filio Ludovico egregiè ampliata ac dotata fuit; qui Ludovicus Imperator acceptis Romæ S. Cyriaci martyris reli-

reliquiis, eaſdem ad hanc Eccleſiam detulit, eamq; de novo in ejuſdem ſancti martyris honorem per Samuelem Wormat. Epiſc. Anno 847. conſecrari fecit, unde antiqui extant verſus hi:

Regalis quondam ſolii memorabilis aula,
Jam tibi Cyriace ſum nova digna domus.
Qua felix celebris recubas recturus habenas
Hic tranquilla tuis oſſibus eſto quies.
Te prior ante ibat Areopagita patronus:
Nunc ambo atherea plaudite rupe patres.

De hac Eccleſia fuſius in noſtris annalibus Wormatienſibus quos præ manibus habemus.

Pag. eadem. *Henricum laudabilem virum ab Epiſcopatu amovent Moguntinenſi.*) Dodechinus in appendice ad Chronicon Mariani Scoti, anno inquit 1153. Henricus Archiepiſcopus Moguntinenſis in Pentecoſte ex præcepto Eugenii Papæ depoſitus eſt, & Arnoldus Cancellarius electus eſt. Cæterum juſtè an injuſtè depoſitus fuerit, varia eſt aſſertio ſcriptorum. Excuſandam eſſe ſimplicitatem dicit in ſua Epiſtola S. Bernhardus, ob quam à falſis fratribus circumventus fuerat. Conradus Epiſcopus

Henricus Archiepiſcopus deponitur, & Arnoldus ſubrogatur.

 ſcopus

Utrum juſtè vel injuſtè depoſitus Henricus, opiniones.

ſcopus in hoc Chronicon itidem ipſum innocuum prædicat. Otto tamen Epiſcopus Friſingenſis noxium eum aſſerit, qui de hac Cardinalium in Germaniam legatione, & Henrici depoſitione hæc habet; At Rex (Fridericus videlicet) in proxima Paſcha Babenberg coronam geſtans, duos Cardinales videlicet Bernhardum Presbyterum & Gregorium Diaconum ad depoſitionem quorundam Epiſcoporum ab Apoſtolica ſede deſtinatos ſecum habuit. Proximam dehinc pentecoſten Wormatiæ ferians, Henricum Moguntinæ ſedis Archiepiſcopum virum pro diſtractione Eccleſiæ frequenter correptum, nec correctum per eoſdem Cardinales depoſuit, ac Arnoldum Cancellarium ſuum per quorundam ex clero ac populo, qui illuc venerant, electionem ei ſubrogavit. Hæc citatus Otto. Conradus verò Epiſcopus autor Chronici hujus ab exordio rem geſtam narrans, omnem culpam rejicit in Arnoldum Henrici Archiepiſcopi proditorem, atque in legatos ab ipſo Arnoldo pecunia corruptos. Præfuerat au-

tem

Digitized by Google

tem Moguntinæ ſedi Henricus annis 11.
Totam hiſtoriam depoſitionis Henrici Archiepiſcopi jam fuiſſe ſatis in ſupradictis expoſitam breviter complectitur Juſtus Lipſius in monitis & exemplis politicis, lib. 2. c. 11. de juſtitia divina his verbis: Friderico Ænobarbo Imperatore, Antiſtes Moguntinus fuit Henricus, vir pius, tranquillus ſuarum rerum; & ideò Romæ accuſatus, ut ineptus ſive inutilis muneri quod gerebat. Acceſſit Arnoldus, qui poſtea in locum ejus venit, & fertur ab ipſo Henrico miſſus ad purgandum, igni oleum addidiſſe; & purpuratorum quoſdam patrum corrupiſſe, & in ſe vertiſſe. Eo ventum, ut Cardinales duo Moguntiam miſſi, de cauſa quæſiverint Henricum damnarint, abdicarint, Arnoldum illum ſubrogarint. Henricus patienter id ferens, hactenus queſtus eſt, ut diceret, injuſtè judicaſtis: appello igitur ad Jeſum Chriſtum æquiſſimum judicem; ibi me reſponſurum exhibebo, venite. Illi joco eludentes: cum præceſſeris, nos ſequemur. Profectò factum eſt; nam ille poſt annum

Henricus Archiep. appellat ad Chriſtum æquiſſimum Judicem.

ferè & dimidium fato conceſſit: & rumore ad aures Cardinalium delato, iterum illudentes, Ecce præceſſit, inquiunt, nos ſequemur. Secuti ſunt, & uno die uterque ſubitò obiit. Addunt annales de genere mortis, quæ ſileo: nec aſſenſum huic narrationi firmiter etiam dono. hæc Lipſius loco citato.

Pag. 20. *Dominus Henricus abiit ad quoddam Clauſtrum Ciſtercienſis ordinis.*)

Henricus Archiep. depoſitus in Saxoniam ſeceſſit, Embecique in monaſterio Amelungsborn poſt paucos menſes obiit.

Adverſariorum injuria, inquit Serarius oppreſſus & depoſitus (Henricus) in Saxoniam ſeceſſit, Embecique placidè quieteq; pauculos quibus ejus & peccata expiari, & virtutem probari Deus voluit, menſes egit; nam eodem anno 1153. obiit Calend. Septemb. ut Dodechinus inquit: ſed Epitaphium pro Calendis habet Nonas Septemb. Joannes Letznerus in Chronico Eimbecenſi germanico habet, quod hic Henricus Moguntinus Archiepiſcopus poſt depoſitionem ſuam in Saxoniam commigraverit, ubi in civitate Eimbecenſi in curia monaſterii Amelungsbornenſi Ord. Ciſtercienſis, à Domino Wernero ejuſdem Abbate beni-

benignè ac honorifice ſuſceptus, aliquandiu adhuc vixit, quem tandem eodem anno 1153. defunctum in Eccleſia, **auff der Neuſtatt** / Eimbeci dictus Abbas ſepeliri curavit, hac ſuper impoſita lapidi ſepulchrali Orichalcinis literis inſcriptione:

Anno Domini M. C. LIII. Nonis Sept. Obiit Reverendus Pater Heinricus Felix Archiepiſcopus Mogunt. Epitaphium Henrici Archiep.

Ad Chriſtum ſoſpes eat hujus corporis hoſpes.

ſuperaddit idem Autor, hæc tumuli inſcriptio, licet in magno illo incendio, quo anno 1540. in civitate exorto, hoc ipſum monaſterium conflagravit, etiam perierit, illius tamen copiam in pervetuſto Miſſali præter alia inibi notata fuiſſe repertam.

Laudibus verò non exiguis illud extollendum eſt, quod ipſum Henricum in Epiſcopatu dicere ſolitum tradunt. Dicterium Henrici Archiep.

Fui dives Canonicus, pauper Præpoſitus, mendicus Epiſcopus.

Huic ſuum obitum biennio ante prædixerat quædam S. Virgo Hildegardis nomine, Abbatiſſa cœnobii S. Ruperti S. Hildegardis obitum ſuum prædixit.

prope

Digitized by Google

prope Bingiam Moguntinæ diæceſis, de qua infra.

Pag. 21. *Orta eſt diſſenſio valde gravis inter ipſos cives Moguntinenſes.* Occaſionem tantæ, tamq; funeſtæ ſeditionis quæ fuit inter cives Moguntinenſes, ortam fuiſſe tradunt, ex capitatione quadam bellica, & Adelberti Archiepiſcopi privilegio civibus quondam dato. Huc ſpectare arbitror cujus meminit Dodechinus in anno 1158. Quidam, inquit, ex clero Moguntinæ Eccleſiæ ſcil. Gotfridus Abbas S. Jacobi, & Burchardus Præpoſitus S. Petri cum aliis, omneſque ſimul Urbani, majores cum minoribus, Epiſcopum ſuum Arnoldum nimis exoſum cœperunt habere, & Imperatorem adverſus eum ſæpè interpellarunt. Soli qui Silthovera dicuntur, partibus Epiſcopi favebant. Et poſtmodum anno 1159. Adverſarii Epiſcopi Moguntinenſis, poſt feſtum S. Remigii Synodum armata manu ut eum exturbarent, ingreſſi; ſed comitibus cum ſuis ad arma alacriter convolantibus, turpiter redire ſunt coacti. Qua de re poſt feſtum omnium Sanctorum Epiſco-

Arnoldus Archiep. exoſus multis.

Epiſcopus Longobardiam petit, ſuper hoc Imperatori querimoniam facere, ſed & adverſarii ejus euntem haud ſegnes ſubſequuntur.

Pag. 22. *Majus monaſterium occuparet*:) id eſt Eccleſiam majorem ſeu Metropolitanam S. Martini, de qua ſupra ſat dictum. Eccleſia Mogunt.

Pag. 23. *Ambo uno die moriuntur*) Hujus exitii duorum Cardinalium, ac de judicio Dei juſto adverſus eos exhibito, meminit quoque Juſtus Lipſius, in ſupra notatis: Itemque manuſcripti quidam vulgares antiqui. Cardinales qui Henricum depoſuerant ſimul mortui.

Pag. 24. *Nam quidam comites promiſſionibus attracti, huic prælio ſe immiſcuerũt*:) Inter hos præcipuus fuit Hermannus Comes Palatinus, qui abſente, & bellum contra Mediolanenſes gerente Rege, auxilio aliorum comitum, multis Arnoldum Moguntinum Archiepiſcopum, ejusque diœceſin, depopulationibus, cædibus, & incendiis affecit, ſed Rex reverſus, utrumque & Epiſcopum & Palatinum pœna, quæ ad omnium terrorem poſteritatiſque memoriam inſignis eſſet, debita affecit, cujus meminit Hermannus Com. Palat. diœceſin Mogunt. depopulatur.

minit Martinus Cruſius parr. 2. Suc. Annal, lib. 10. c. 14. his verbis an. 1156. Imperator natalitia Domini Wormatiæ celebravit; Ibi Arnoldus Moguntinus Archiepiſcopus, & Hermannus Palatin. Comes in diſceptationem trahuntur, eò quod Principe Friderico in Italia verſante, ipſi interim rixantes inter ſe, contra ſe mutuò prædationibus & incendiis graſſati fuerant. Cumque ambo cum complicibus ſuis deprehenſi eſſent ſontes; ambobus pœna impoſita eſt. Vetus erat conſuetudo pro lege inter Francos & Suevos,) teſte Othone Friſingenſi) ut ſi quis nobilis, miniſterialis aut colonus coram Judice talis rei convictus eſſet; is antequam capitali ſupplicio afficeretur, ad ignominiam ſui, nobilis canem, cæteri ſellam de comitatu in proximum comitatum portare cogerentur. Tunc igitur, Epiſcopo quidem ob Pontificalis ordinis reverentiam, ne ipſe portaret canem, parſum eſt. Sed tamen pro eo canes portarunt Ludovicus Comes de Lohun, Wilhelmus Comes de Glitzberg, & alii; verum mox tamen ceſſare permiſſi

Canum portatio pœna Principũ pacem violantium.

Sellæ portatio.

permiſſi ſunt. Palatinus verò Comes, magnus Imperii Princeps canem portare per Teutonicum milliare coactus eſt, ipſe & decem ſocii ejus Comites; inter quos Emicho Lyningen. Gotfridus Spanheim, Henricus Katznelbogen. Conradus Kirchbergen. Henricus Dideſheim; Pacem enim à Friderico mandatam, utrinque violaverant. De hac pœna Palatini Hermanni & aliorum Comitum, vide Dodechinum, Ottonem Friſingenſem, *Serarium* & alios ſcriptores. Vocabatur autem hæc pœna antiquitus, haremſcara, cui ſi quis obnoxius erat, debebat in propria perſona ſive comes, ſive nobilis fuiſſet, tecto capite portare magnum canem nigrum ſuper humeris per totam civitatem, & etiam per integrum milliare; hujus meminit Agapetus Diaconus in ſcheda Regia Aphoriſmorum, Aphoriſ. 4. his verbis; Magna (inquit) olim fuit legum & diſciplinæ Imperialis acerbitas rigiditaſque, & mira Electorum, Ducum & Principum erga Imperatorem ſuum Romanum reverentia & obedientia. Nam

Herman. Com. Pal. & alii Comites canes portare coacti.

cum Arnoldus Archiepiſcopus Mogunt. & Hermannus Comes Palatin. bellis mutuis totum penè Rheni tractum infeſtarent, & depopularentur aliquando; in jus vocavit ipſos Wormatiam ad comitia Imperator; ibi cum uterque reus hujus malefacti convinceretur, ex lege conſuetudinis Francorum & Suevorum antiquæ, hæc pœna irrogata fuit pacis turbatoribus, & aliis decem comitibus & magnatibus ejuſdem facti ſociis; ut canem quiſque humeris geſtarent per integrum milliare Germanicum ex territorio ſuo in aliud: reliqui autem nobiles eidem pœnæ obnoxii ſuum Dominum ſequerentur ferentes ſcabellum, in quo reſidere poſſet princeps, ſi vel laſſus ex via, aut onere cuperet reſpirandi gratia quieſcere.

Hoc ſtricta lege tenendum erat, nec ulli hæc pœna, qui ea dignus erat remittebatur, prætérquam ubi vel ſenio cujuſquam, aut aliis graviſſimis ex cauſis alicui videbatur eſſe parcendum: tunc enim ipſimet quidem indulgebatur reo, ſed tamen pro illo alius quiſpiam opti-

Digitized by Google

optimatum ſummo loco natus, legi ſatis facere coactus fuit. Sic nobiles, quando ob petulantiam & pervicatiam ſuam pœnas merebantur, à Principibus ad ſtivas fuerunt admoti, atque eos ſub juga aratri coactos, equorum vice terram ſulcare oportuit, donec poſitis ſupercilius didicerint tandem continere ſe & humiliare. Hoc teſtatur hiſtoria Landgravii Ludovici Ferrei in chronico Saxoniæ Mánsfeldico, & Othonis Friſing. **Nobiles ad ſtivas admoti.**

Hoc totum quod tunc cum dictis comitibus actum fuit, pulchrè deſcribit Gunterus Ligurinus, illius temporis vates lib. 5. geſtorum Friderici I. Imperatoris Barbaroſſæ dicti, his verbis:

Deſcriptio Gunteri Ligurini Poetæ quomodo Principes Canes portarint.

Hic quoque multimodas dubia ſub lite querelas
Emerſiſſe ferunt: quas inter maxima penè
Hæc erat: Arnoldus tuus ô Mõgũtia Præſul,
Hermannuſque Comes, magna ſub Principe ſummo
Acriter inter ſe conflictum litis agebant.
Nã dum Teutonicis Rector ſubmotus ab oris
Auſonias premeret bello ſeu legibus urbes,
Tantus in Arctoo belli furor arſerat orbe

Ut penitus concuſſa ſuos Alemannia clades
Fleret, & abſentē revocaret ſedula Regem.

Et paulò poſt cum Wormatiæ in publico Imperatoris conſeſſu variorum querelas deſcripſiſſet:

Tunc duo præfati proceres, Arnoldus, & alter
Alicus ille Comes, multis vehementer in illos
Accenſis, Regemq; gravi ſtimulantibus ira,
Ob ſua multiplici crudeliter acta reatu,
Judicio victi, capitalis vulnera noxæ
Excipiunt: ac ni gravis ætas, & ſacer ordo
Pontificē tutata forent, aut ſanguine pœnas
Solveret, aut ſūmi pateretur probra pudoris.
Quippe vetus mos eſt, uti ſi quis Rege remoto
Sanguine vel flamma, vel ſeditionis apertæ
Turbine, ſeu crebris regnum vexare rapinis
Audeat: ante gravem quam fuſo ſanguine pœnam,
Excipiat, ſi liber erit, de more vetuſto
Impoſitum ſcapulis ad contigui comitatus
Cogatur per rura canem confinia ferre,
Sin alius, ſellam. Cujus diſpendia pœnæ.
Ille Palatinæ Cuſtos celeberrimus aulæ
Non potuit vitare Comes, cunctiſq; vidēdus
Portavit ſcapulis paſſus plus mille latrantē.

Hanc

Hanc quoque tunc alii ſimili pro crimine pœnam
Suſtinuêre decem comites,totitemq; coacti,
Fœda tulere canes generoſo pondera collo.
Cujus inauditæ pænæ timor altus in omnes
Irruit:ut nullus procerũ præſumeret ultra
Armata certare manu, ſed pace ſequeſtra
Judicis arbitrio ſua quisq; repoſceret æqui.

Pag.ead. *Ut mutuo acciperent de Eccleſiæ ornatu:*) Hic Arnoldus Archiepiſcopus ornatũ ac theſaurum Eccleſiæ Moguntinæ,quem auctor Conradus Epiſc. fuſe deſcribit,plurimum iminuit & præcipuè quo poſſet obſiſtere copiis,& injuriis Hermanni Comitis Palatini,de quo prius dictum, alterum crucis illius Willigiſianæ aureæ, cui Benna nomen erat, pedẽ cum crucibus abſtulit; militemq; inde conſcripſit, ut ſcriptores tradunt.

Arnoldus theſaurum Eccleſiæ imminuit.

Crux aurea Benna nomine mutilatur.

Pag. 25. *Erat quidam Abbas in clauſtro Eberbach, ord. Ciſtertienſis:*) Hic Abbas dicti monaſterii (quod diœceſis Mog. in Ringavia ſitum, & ab apro & rivo præterfluente Eberbach vulgò Erbach nominatur, anno Chriſti 1131. ſub Lothario Ro. Imp. inſtinctu ac hortatu S. Bernh. ab Adelberto ſeniore Comite

Monaſterium Erbacenſe in Ringavia.

Saræpontano Archiepiſcopo Mog. & Apoſt. ſedis legato fundatum fuit,) Ruthardus fuit appellatus, vir ſpectabilis, & in omni religione & virtutibus probatus, qui à ſancto Bernhardo una cum conventu monachorum de Claravalle aſſumptus, primus eiuſdem loci Abbas fuit ordinatus, qui & templum novum de integro ea qua hodie videtur ſtructura ac mole fabricando incæpit, quod poſtmodum ſucceſſor ejus Arnoldus complevit. Obiit autem Ruthardus Abbas iſte, vitæ ſanctimonia, continentiæ puritate, modeſtiaque nobiliſſimus, anno Chriſti 1173. 19. Cal. Sept. poſtquam præclara ſuis poſteris monumenta reliquiſſet, ac S. Bernhardi præceptoris ſui veſtigia imitatus ſumma cum laude & felici rerum ſucceſſu annis 42. monaſterio præfuiſſet. Sepultus in veſtibulo templi in ambitu ipſius monaſterii, in ſarcophago muro incluſo, una cum duobus ſuis in Abbatia ſucceſſoribus, videlicet Arnoldo & Gerhardo, cui inſcriptio appoſita eſt hæc:

Ruthard. ejus Abbas primus moritur.

Abbatum lapis iſte trium tenet oſſa priorum

Iſtius

Iſtius Eccleſiæ, quaſlagrat amore Mariæ.
Ruthardus primus erat, Arnoldusque ſecundus.
Tertius Gerhardus dolus in quo non fuit ullus.
Iſtorum vita virtutibus eſt redimita.

Epitaphium trium primorum Abbatum.

Pag. 26. *Erat quædam ſancta virgo nomine Hildegardis.*) Hanc Trithemius in catalogo illuſtrium virorum ita depingit; Hildegardis ſanctimonialis, Abbatiſſa monaſterii S. Ruperti confeſſoris in oppoſito Bingenſis oppidi ex altera parte Naii fluminis Moguntinæ diœceſis, ordinis D. Patris Benedicti, oriunda ex comitatu Spanhemenſi, diſcipula quondam B. Virginis Guttæ, ſororis Megenhardi C. de Spanhejm fundatoris noſtri (ſcil. monaſterii Sponheimenſis, cujus ipſe Trithemius Abbas erat) virgo ſanctiſſimæ converſationis, & à pueritia ſua divinis revelationibus illuſtrata, multis in vita ſua miraculis claruit, & odorem ſanctitatis in longinquas regiones diffudit; adeò ut Eugenius III. Anaſtaſius IV. Adrianus IV. & Alexander III. Romani Pontifices eam ſcriptis ſuis crebro viſi-

S. Hildegardis divinis revelationibus illuſtrata multa ſcripſit.

 tan-

tantes,& ſe,& Romanam Eccleſiam orationibus ejus commendarent. Eugenius quoque III. in concilio apud Treverim habito S. Bernhardo, & multis Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus, & clericis præſentibus, libros hujus virginis publicè coram omnibus lectos approbavit, tanquam divinitus inſpiratos, & Catholicæ fidei conſentaneos, & ut cœpto perſeverat in propoſito, epiſtolis Apoſtolicis admonuit. Scripſit autem multa opuſcula ex revelatione Angelica, de quib. extant ſubjecta (hic enumerat Trithemius omnia ejus ſcripta.)

Ejus ſcripta approbantur.

Moritur. Moritur autem ſub Frider. Imp. I. ann. Dom. 1180. Indict. 13. 15. Cal. Oct. ætatis ſuæ ann. 82. ſepulta in medio chori jam dicti monaſterii S. Ruperti (quod ipſa conſtruxerat) ante majus altare.

S. Hildeg. Arnoldum Archiepiſc. per Epiſtolam admonet.

Pag. eadem: *Scripſiſſe quoque dicitur ei in hæc verba:*) Extat alia ejuſdem ſanctæ Virginis Hildegardis ad Arnoldum Archiepiſcopum Epiſtola in hæc verba:

O pater, vivens lumen hæc verba mihi ad te dedit: Quare faciem tuam abſcondis à Deo, quaſi in perturbatione

ira-

iracundæ mentis tuæ ? Nam myſtica verba à me non profero, ſed ſecundum ea in viventi lumine video, itaquæ ſæpè quæ mens mea non deſiderat, & quæ etiam voluntas mea non quærit, mihi oſtenduntur, ſed illa multoties coacta video. Poſco tamen à Deo, ut auxilium ſuum non ſit tibi quaſi exilium, & anima tua ſit devota in pura ſcientia, reſpiciens in ſpeculum ſalvationis, ut in æternum vivas. Splendidum etiam lumen gratiæ Dei à te nunquam abſcindatur; ſed miſericordia Dei te protegat ita, ne antiquus inſidiator te decipiat: nunc a. oculus tuus in Deo vivat, & viriditas animæ tuæ non areſcat. Lux vivens tibi dicit; cur non es fortis in timore tuo? quaſi zelum habes, quaſi triticum excribres, ita ut ſuperando dejicias quod tibi contrarium eſt. Sed hoc nolo. De oculo a. cordis tui inquietam mentē abſterge, & de te ipſo, & de populo tuo injuſtitiam abſcinde, quia tempus bellorum in morib. hominū nunc inſtat, ita quoniā nec in diſciplina, nec in diſtrictione timoris Domini ſunt. Tu a. ne formides eos ad bonū coërcere, quam ſi propter

hoc tribulationem & anguſtiam ſuſtinueris, ne paveas, quia filius Dei eadem paſſus eſt. Surge ergo ad Dominum, quoniam tempus tuum citò veniet.

Arnoldus Archiepiſcopus non curat ad monitiones aliorum.

Pag. eadem. *Non autem acquievit monitis aliorum.*) durum Arnoldi animum nullatenus flecti potuiſſe, nec precibus nec monitis multorum, inſinuat autor, ut pacem inter partes utraſque ſtatuiſſet, ac ſuæ ſaluti ipſemet proſpexiſſet; de quo non incongruè dici poteſt.

Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca ſonarent,
Quodq; foraminibus tibia mille canit:
Quodq; leves calami, q. ſuavis cantat aëdon
Quod lyra, quod cythara, quod moribundus olor;
Non potuit duram Arnoldi flectere mentem,
Conſiliisque bonis non dedit ipſe fidem.

Bingenſe oppidum vetus.

Pag. eadem. *De quodam oppido Bingen.*) In quibusdam literis Bingium ſeu Pinguia, vulgò Bingen. Hujus oppidi ſupra mentio fuit in S. Hildegarde virgine, de quo Munſterus ſic; Locus iſte propter confluentiam Rheni & Nahæ vetuſtiſſimus eſt, tenuitque nomen

ſuum

Digitized by Google

ſuum à Nativitate Chriſti uſq; in hunc diem. Hic olim interfectus fuit Druſus Auguſti privignus, aut ut alii ſcribunt, lapſus ab equo interiit. Extat in hunc uſque diem propè oppidum iſtud fons, qui à Druſo, Druſelbrun vocatur; hæc ille. Tacitus quoque hujus oppidi mentionem facit; juxta hoc oppidum pons Nahæ flumini impoſitus eſt lapideus, qui à Willigiſo Archiepiſcopo Mog. extructus fertur. Juxta illud oppidum in medio Rheni cernitur turris quædam, quæ à muribus nomen habens, vulgariter der Mäußthurn appellatur, in qua quondam Hattonem Moguntinenſem Epiſcopum ob facinus quoddam in pauperes perpetratum, à muribus abſumptum eſſe, vulgaris eſt hominum opinio.

Druſelbrun.

Mäußthurn.

Huic oppido ex altera parte Nahæ adjacet nobile virginum S. Ruperti cœnobium, ab ipſa ſancta Hildegarde, de qua ſupra, anno 1147. fundatum. Hoc ipſo loco ipſum oppidum Bingenſe olim ſtetiſſe in vita S. Ruperti exprimitur.

Cœnobium S. Ruperti propè Bingiam.

Pag. eadem. *In clauſtro monachorum*

Juxta muros civitatis ad ſanctum Iacobum, in monte ſpecioſo :) Monaſterium hoc ordinis D. Benedicti ſub patrocinio S. Jacobi Apoſtoli majoris juxta murum civitatis Moguntinæ in monte qui antiquitus Druſi, poſtmodum vero ſpecioſus appellatus fuit, ſitum à D. Bardone XX. Archiepiſcopo ac IV. Electore Moguntinenſi anno 1050. primum fundari cœpit, eoque defuncto à ſucceſſore ejus Luipoldo Archiepiſc. ædificatum ac conſummatum, magnificeq; dotatum fuit: atque ab eodem an. 1055. conſecratum, Abbate illic primo conſtituto D. Walthero multarum virtutum viro, ut Annales ipſius loci jam dudum editi teſtantur, quocirca hic plura de eodem ſcribere ſupervacaneum duco. Extat juxta hoc ipſum monaſterium, antiquiſſima illa ac prægrandis ſubſtructio toto penè orbi cognita, quæ à glandis figura, quam præſeferre cernitur, Glandiſaxum, vulgo Eichelſtein nuncupatur, altitudinem habens centum pedum & planiciem in cacumine pedum octo : baſin verò in circuitu pedum 132. Hanc autem in Druſi honorem ac memoriam

Monaſterium S. Jacobi propè Moguntiam.

Monumentum antiquiſſimum Glandiſaxum vulgo Eichelſtein.

extra-

extractum eſſe conſtans & communis ferè exiſtimatio omnibus eſt: licet nonnulli ſint, qui conjectura ducti monumentum Aurelii Alexandri Imperatoris Romani Moguntiaci in tumultu militari occiſi hanc eſſe putant. Sed fuſius de ea in Antiquitatibus Moguntinis, quas, Deo annuente, brevi in lucem dabimus. Ad propoſitum noſtrum revertamur.

Pag. eadem. *Præſul Arnoldus ſe jam dederat quieti :*) Hic incipit autor juxta vaticinium S. Virginis Hildegardis, tragicum Arnoldi interitum ac miſerabilem vitæ finem deſcribere, in vindictam, ſive (ut inquit Baronius) intruſionis promeritum, quem Deo ultore accepit poſt damnatum ſua ſententia Alexandrum Romanum Pontificem, in exemplum terribilis judicii magni Dei.

Incipit interitus luctuoſus Arnoldi Archiepiſ.

Pag. ead. *Jam ignem ad officinas admovebant :*) Diverſæ ſunt hic diverſorum opiniones: horum aliqui poſt cædem ipſius Arnoldi Archiep. monaſterium S. Jac. incenſum volunt, alii jam prius vivente adhuc ipſo ignem admotū ajunt.

Trithe-

Monaſterium S. Jacobi inceditur.

Trithemius in Chron. Hirſ. ſcelere inquit peracto (occiſo nimirum Arnoldo) criminis impii auctores ſe ad civitatem cum feſtinatione receperunt, ſtatimque comites & miniſteriales interempti Archiepiſcopi, una cum macellariis monaſterium ipſum, violenter fugatis monachis, deprædantes incendunt, & omnes manſiones monachorum penitus evertunt. Huic etiam Dodechinus, Albertus Stadenſis, & alii aſſentire videntur. Sed autor noſter verius ante ipſius Epiſcopi interitum, jam ignem admotum fuiſſe dicit, quemadmodum & alii teſtantur. Antiquum quoque manuſcriptum, quod in Bibliotheca monaſterii S. Jacobi aſſervatur, innuit, quod ante ipſius Arnoldi mortem ejus miniſteriales ac milites propter flammas ab ipſo fuerint ſegregati.

Pag 28. *Sed à quodam cognitus & detentus infelix.*) Arnoldi Epiſcopi cædem referunt multi, ſed obiter, anno 1160. inquit Dodechinus Arnoldus Præſul Moguntinus revertitur, & in Nativitate Domini Joannis Baptiſtæ à

Mogun-

Moguntinenſibus occiditur in monaſterio S. Jacobi; monaſterium verò incendio & præda vaſtatur.

Cædes miſerabilis Archiep. variè deſcribitur.

Albertus Stadenſis Abbas anno Domini 1160. ait, Arnoldus Mogunt. Archiepiſcopus in atrio Eccleſiæ B. Jacobi occiditur, ipſaque Eccleſia cum omnibus ædificiis monaſterii igne comburitur. Uberius in Hirſaug. Chron. Trithemius, cujus verba hæc ſunt: Peracto concilio (ſcilicet Paduano, in quo Fridericus Imper. Victorem præſentem pro Papa ſuſcepit, Alexandrum verò abſentem condemnavit) Arnoldus Archiepiſcopus Moguntinus licentia ab Imperatore ſuſcepta Moguntiam reverſus eſt. Tandem cum in die Nativitatis B. Joannis Baptiſtæ ad monaſterium S. Jacobi extra muros Mogunt. cauſa devotionis exiviſſet, Gotfridus Abbas ejuſdem loci, & Burchardus præpoſitus S. Petri, una cum cæteris conſpirationis ſociis, ſicarios de inſidiis quos conduxerant emittentes, Archiepiſcopum in eodem cœnobio crudeliter occiderunt, civibus magna ex parte conſentientibus. Scelere

peracto

peracto criminis actores ſe ad Civitatem cum feſtinatione receperunt, ſtatimque comites & miniſteriales interempti Archiepiſcopi, una cum macellariis monaſterium ipſum violenter fugatis monachis deprædantes incendunt, & omnes manſiones monachorum penitus evertunt; hæc ille. Bruſcius hunc tragicum Arnoldi interitum his verbis deſcribit: Anno 1168. (reponendus 1160. numerus, qui fortè errore typographi falſò mutatus fuit) in die S. Joh. Baptiſtæ, miſerè à ſuis Moguntinis civibus, incomparabili tyrannide trucidatus in cœnobio S. Jacobi, veſtibuſque exutus, & in ſterquilinium præcipitatus eſt; unde à pauperibus quibuſdam iterum extractus, mortuus etiam per integrum triduum horribilibus modis tractatus; tandem verò à Canonicorum collegio clam quæſitus, in urbem portatus, & cum ſummo luctu terræ mandatus eſt, in D. Virginis collegiata Eccleſia.

Totius autem hujus tragœdiæ initium ac finem fuſiſſimè recenſet manuſcriptus quidam vulgaris, qui in Biblio-

bliotheca S. Jacobi Mog. aſſeruatur, cujus tamen autoris nomen non notatur. Sed quoniam hoc argumentum alteri cuidam in manibus eſſe intelligo fuſius hunc tragicum actum deſcribendi; eundem hic pluribus enarrare ſuperſedeo.

Pag.29. *Canonici S. Mariæ ad gradus &c. deferunt in ipſam Eccleſiam:*) triduo poſt immaniſſimam necem, incognoſcibilis ac fætens à Canonicis D. Virg. ad gradus clam ſublatus, in eorum Eccleſia in medio choro ſub lapide magno depoſitus fuit, ſed nulla inſcriptione ſuperaddita. Arnoldus in Eccleſia D. Virgin. ad gradus ſepelitur.

Pag.30. *Aſſumptoq; quodam Rudolpho cognomine Clobelauch, fratre Friderici D. Zæringenſis in ſedem collocant:*) Tres poſt immanem Arnoldi cædem electi fuêre, inquit Serarius, Rudolphus Conradi Zæringiæ ducis filius, à furente adhuc populo & vi ad acto clero; Chriſtianus Comes de Buche Thuringus ab Haſſo & Conrado Palatino; Conradus frater Ottonis, Palatini Comes de Wittelsbach à Frider. Imper. de duobus his ultimis poſtmodum dicendum erit; de priore à Rudolpho hæc habet Dodechinus: Tres poſt cædem Arnoldi in ſedem Mogunt. electi fuerunt.

chinus: ſcelere peracto, ſceleris auctores cum clero licet coacto Rudolphum filium Conradi Ducis de Zeringen, Epiſcopum ſubſtituunt, poſtpoſita fide, quam prius in manus Imperatoris dederant. De hoc Rudolpho plura in ſequentibus; cum autem autor hunc fratrem Friderici Ducis Zeringenſis nominat, in eo errat, quoniam nullum fratrem hujus nominis habuit Rudolphus, ſed unum Bertholdum, qui fruſtra contra Philippum Cæſar aliquando electus fuit, Zeringenſis familiæ propagatorem. Alterum Adelbertum qui Ducum Teccenſium conditor extitit. Tertium Hugonem multorum prædiorum & feudorum in Briſgoia dominum, abſque hærede defunctum, de quibus vide genealogicos ſcriptores. Hujus autem Rudolphi parens Conradus Dux Zeringius, inquit Elias Reuſnerus in Genealogia Ducum Zeringiæ, Comes Briſgoiæ, & Præfectus Turegienſis, ætate jam grandior, ob ducatum Sueviæ patri ademptum, dum Friderico Hohæſtauffio bellum movet à Friderico Barbaroſſa hujus filio victus, &

Rudolphus Dux Zeringenſis à Moguntinis Archiep. ſtatuitur.

Conradus pater Rudolphi Ducis Zeringenſis à Frid. Barbaroſſa ditionibus ſuis excluditur.

Ture-

Turego nobiliſſimo Sueviæ oppido excluſus, ſimul ejus præfecturam amiſit una cum comitatu Hochburgico: quem Imper. Fridericus poſtmodò in feudum conceſſit Marchioni Veronenſi. Naturæ ſatisfecit anno Chriſti 1152. ſepultus in cœnobio D. Petri in finibus nemoris Hercynii. Cum uxore Clementia, nobili Francorum ducum proſapia orta, obtinuit comitatum Burgundiæ à Jura monte ad Helvetios uſque ſe extendentem; quem minorem vocant Burgundiam.

Pag. 31. *Brachium ab illa magna Cruce qua Benna vocatur, ad uſus neceſſarios amputavit:*) anno 1161. inqui Dodechinus, totum quod reſiduum fuit (ſcilicet de illa cruce Benna, jam à Marcolpho & Arnoldo Epiſcopis mutilata) ſupradictus Rudolphus cum beneplacito Moguntinenſium ſumpſit, & placaturus ſibi & illis Imperatorem, Longobardiam pergit; ſed fruſtra perrexit: quia Conradus Palatinus alium nomine Chriſtianum Epiſcopum levavit; & Rex munera Rudolphi & aurum ſprevit, ſicque Moguntinenſes cum ſuo Epiſco-

Aurea crux Benna rurſum à Rudolpho Zeringio mutilatur.

Rudolp. ab Imper. repudiatur.

piſcopo deluſi ſunt. Beatus Rhenanus lib. 2. rerum Germ. Primus ait theſaurum iſtum imminuit Rudulfus Clobeluchus, frater ducis Zeringenſis, quem Arnoldo cæſo populus Mogunciacenſis ſubſtituit, dum regalibus (ut vocant) ſuſcipiendis & pallio redimendo quærit pecuniam. Nam Bennæ (crucifixi nomen eſt) alterum brachium abſtulit. Quod autem iſte Rudolfus non primus fuerit qui hanc crucem mutilavit, dictum eſt in ſuperioribus.

Pag. 32. *Rudolphus Clobelauch ad curiam pervenit inque via diem clauſit extremum:*) Quod hic Rudolfus ſtatim in itinere verſus Romam eodem anno obierit, juxta Conradum Epiſcopum, varii contradicunt autores; qui eum poſtmodum ad Leodienſem Eccleſiam promotum fuiſſe, ac tandem anno 1189. in itinere Aſiaticæ expeditionis contra Saracenos deceſſiſſe ſcribunt, horum autem omnium primus eſt & antiquiſſimus Ægidius S. Mariæ Aureæ vallis cœnobita in ſuperiorib. citatus, qui floruit anno 1230. Hic in hiſtoria Epiſcoporum Leodienſium de hoc Rudolpho

Rudolffus non ſtatim mortuus ſed Leodienſis Epiſcopus factus eſt.

hæc

hæc habet. Poſt Alexandrum (Epiſcopum Leodienſem qui obiit anno 1167.) Radulphus vir ſecundum ſæculi dignitatem non infimus frater ſcilicet Bertholdi Thuringiæ (Zæringiæ ſcripſiſſe debebat) ducis ac frater Conradi & Alberti, adjuvantibus avunculo ſuo Henrico Comite Namurcenſi, & aliis cognatis ſuis viris nobilibus, electus eſt Epiſcopus ſexageſimus ſecundus, vir utique acri ingenio & ſæculari prudentia, qui valdè laude dignus extitiſſet, ſi quod acceperat gratis, dediſſet gratis. Is Moguntiæ poſt Henricum & Arnulphum (Arnoldum) erat, Archiepiſcopus, ſed quia ſtimulante avaritia confregerat Bennonem, hoc eſt, quandam ſtatuam auream in civitate Moguntina, quam Judæi ſuo ære juſſu Imperatoris erexerant, eo quod pincernam ejus nomine Benonem occidiſſent, aurum verò omne expenderat, & cognatis ſuis diviſerat, idcirco ab Archiepiſcopatu cedere debuit. Sed quando ſcribit hic autor erat Epiſc. non eſt ita, ſed ſolummodo à furente populo Mog. poſtulatus ac intruſus, à Pontif. v. repudiatus. Quod

Avaritia Rudolphi Epiſcopi. Quod autem de avaritia ejus dicat, & quod gratis accepta gratis rurſum non dediſſet, fuſius explicat alio in loco his verbis. Iiſdem diebus Dominus Rudolphus avaritiæ facibus ſuccenſus, aliquot prædeceſſorum ſuorum (videlicet in Eccleſia Leodienſi) errorem deteſtandum non ſolum verbo approbavit, ſed etiam opere adimplevit. Fecit enim non mirabilia, ſed miſerabilia in vita ſua: ſpirituale namque in temporale commutans, de incorporali fecit corporale; quod eſſe alienum à rerum natura non dubium eſt. Præbendas namque in foro rerum venalium per manum cujuſdam carnificis, qui appellabatur Udelinus, ſenex quidam & inveteratus dierum malorum vendi faciebat; ad ipſum igitur omnes confluebant, qui præbendas emere volebant, nam in eum omnis poteſtas tranſlata fuerat mercimonii tam ſacrilegi, hæc ille, quomodo autem ſuper hoc reprehenſus fuerit, vide apud eundem in Chronico Epiſcoporum Leodienſium, qui de pœnitentia ac obitu ejuſdem Rudolphi hæc ſcribit; Rudolphus Epiſcopus,

pus,

pus, proprii ſceleris eum acriter perurgente conſcientia, crucis charactere coram omnibus inſignitus, & ad partes Hieroſolymitanas profectus eſt, anno Domini 1190. Profectus & eodem itinere Romanorum Imperator Fridericus magnus cruce ſignatus, & alii multi. Et quibuſdam interjectis. Noſter verò Rudolphus poſtmodum revertens ad propria, cum jam quaſi in januis ſoli natalis eſſet, vitiatum veneno ferculum ſive poculum (utrum tamen hoc vel illud, ambiginius) latenter ſibi oblatum ſumpſit, ut dicitur, ſicque vitam finivit, ſepultuſque eſt in quadam proprietatis ſuæ Eccleſia, anno Domini 1191. De hac Radulphi pœnitentia ac crucis ſignatione ſic loquitur Lambertus parvus (ut in annotationibus citati autoris Ægidii Joannes Chapeavillus habet) anno Domini 1187. Radulphus Epiſcopus Leodienſis cum Imperat. Friderico & optimatibus totius Imperii cruce ſignatur ab Henrico S. R. E. Cardinale ad recuperandam terram ſanctam, quam Saladinus anno præcedenti Chriſtia-

Rudolphus pœnitentia ductus, cruce ſignatus ad terram ſanctam recuperandam proficiſcitur. Rudolphus Epiſc. veneno vitam finit.

nis eripuerat. Idem referunt geſta Abbatum S. Laurentii. Leod. diœceſis, & magnum Chronicon Belgicum. Hæc de Rudolpho antiquiſſimus autor ille Ægidius, aliorum æqualis eſt relatio niſi quod in anno obitus ab hoc priore ſecedant. D. Joh. Piſtorius S. Theol. Doctor, Pont. Max. Prælatus domeſticus, Uratislavienſis præpoſitus, in genealogia ducum Zæringenſium de Rudolpho hæc habet. Rudolphus (Conradi Ducis & Clementiæ C. Namurcenſis filius) Epiſcopus Mog. ſed rejectus fit Epiſcopus Leodienſis; profectus cum Barbaroſſa Cæſare in Syriam, & moritur Herderæ propè Friburgum an. 1190. Reuſnerus in genealogia eorundem Ducum; Rudolphus, inquit, Leodinenſis Præſul in celeberrima illa in Paleſtinam expeditione obiit Loſannæ circa annum Chriſti 1190. ſepultus in S. Petri cœnobio. Idem in Ducibus Lotharingiæ de eodem quem tamen malè ibidem Simonis II. Simplicis, & Pacifici Lotharingiæ Ducis ex Agnete Namurcenſi & Luxemburgenſi comitiſſa filium eſſe ſcribit, hæc habet: Rudolphus

Digitized by Google

Archiepiſc. Mog. Simoniæ labe fædè deformatur, qui à civibus obſequium detrectantibus expulſus (non à civibus expulſus ſed ab ipſis poſtulatus, & à Pontifice repudiatus fuit) ope avunculi Comitis Namurcæi ad Leodienſem promotus eſt Eccleſiam, Comes tandem Frid. Imp. in Aſiatica expeditione contra Saracenos, in itinere deceſſit anno 1189. Ex his itaque teſtimoniis clarè liquet Rudolphum iſtum Moguntinum poſtulatum, non ſtatim in itinere verſus Romanam Curiam obbiiſſe, ut noſter autor Conradus Epiſc. ſcribit, quem & alii ſcriptores ſecuti ſunt, ſed triginta fermè annis adhuc ſupervixiſſe, ac Leodienſem Epiſcopatum diu rexiſſe.

Pag. 32. *Quæ vindicta ſequuta ſit mortem Domini Arnoldi:*) Vindictam hujus cædis fusè explicat autor, cujus etiam mentionem faciunt diverſi ſcriptores vetuſtiores, rem paucis notat Albertus Stadenſis: Imperator, inquit, Moguntiam deſtruxit, & interfectores Archiepiſc. trucidavit. Sed pluribus Monachus Erfordienſis in additionibus ad Lamb. Schaffenburgenſ. his verbis. An.

In vindictam cædis Arnoldi Archiep. murus civitatis Moguntinæ deſtruitur, & pœna de civibus ſumitur.

1163. Imperator Fridericus primus Moguntiam cum magno terrore ingreſſus, curiam ſuam ibidem habuit, civibuſque timore in diverſa fugatis, murum in circuitu omneſque munitiones civitatis funditus deſtrui præcepit, ob necem Arnoldi Archiepiſcopi. Et alio in loco ſub anno 1165. maxima, inquit, clades oppreſſit Epiſcopatum Moguntinenſem, deſtructis caſtellis Ruſteberg, Horburgk, Amanaburg, Bingen; ſubverſo etiam funditus muro in Erphensfurt à Ludovico Secundo Landgravio. Gotfridus monachus S. Pantaleonis Coloniæ in ſuis Annalibus. Anno Domini 1163. inquit, Imperator curiam celebrem apud Moguntiam habuit, & quoſdam convictos de interfectione Archiepiſcopi Arnoldi digna ultione mulctavit, & ad reprimendam civium inſolentiam, murum deſtrui civitatis mandavit. Albertus Krantzius libr. 6. Saxoniæ. Imperator Moguntiam circumſedit, vindictamque ſumpſit de civibus, quod Archiepiſcopum ſuum in Eccleſiá Divi Jacobi oppreſſiſſent. Fuſius rem narrat Do-

dechi-

Digitized by Google

dechinus his verbis. Anno 1163. Imperator Paſcha Wormatiæ celebravit, & in octava cum Principibus Moguntiæ curiam habuit; Urbani penè omnes, exceptis valdè paucis ex infimis, & quibuſdam qui ad Cęſaris gratiam prius venire meruerunt, de civitate fugerunt, ne inveniret eos illic Cæſar. Unus quidam de tanta turba ſceleratorum Brunger nomine captus, & ante Cæſarem ductus, capitalem ſententiam accepit. Gotfridus Abbas S. Jacobi præſentatus, ut ſe de objectis purgaret, inducias accepit: ſed non valens, pulſus eſt ab Abbatia & patria; Monachi vero in una domo clauſi juſſu Imperatoris, qui ante obedientiarii erant, videntes in malo ſe poſitos, alii per feneſtras, alii quocunque ingenio fugam captabant, reliqui abire permiſſi ſunt. Sicque illo in loco divina omiſſa ſunt. Murus etiam civitatis jubente Cæſare diruptus eſt. Ex Dodechino eadem ferè narrat Trithemius & ſuperaddit. Abbate itaque una cum monachis omnibus expulſo, & monaſterio S. Jacobi penitus deſtructo, locus ille per annos 14. ſine habi-

Monaſterium S. Jacobi deſtruitur.

habitatoribus manſit deſolatus, ſicque divinæ laudis obſequia ibidem ſunt intermiſſa. Denique ad comprimendam civium inſolentiam, murus in circuitu civitatis juſſu Imperatoris ex toto deſtructus eſt, & in pulverem reſolutus; Et ſic Moguntia ſine muro per annos triginta ſeptem permanſit. Cruſius hic (Imper. Fridericus) inquit, cædis auctores perpetuo exilio damnavit (Bringero, ut capite conjurationis, decollato) civitatem omnibus privilegiis in perpetuum privavit; muros & turres funditus deſtrui juſſit: ut furibus, lupis, canibus introitus pateret, nec unquam inſtaurationem faciendam ſancivit. Ligurinus hujus urbis deſtructionem hoc carmine deſcribit.

Civitas Mogunt. per annos 37. ſine muro ſtetit.

Moguntina Civitas privilegiis omnibus privata.

Turribus hæc eadem (Moguntia) *quondam muriſque ſuperba*
Pæne fuit toto ſedes notiſſima regno,
Donec ob infandum deteſtandumque furorem
Strata luit meritas occiſo Præſule pœnas
Inde ruinoſis deformis & horrida muris.
Teſtatur juſtas offenſi Principis iras.

Pag 33. *Succeſſit poſt hoc Dominus Conradus*

radus Imperatoris conſanguineus:) Cum poſt Arnoldi Epiſcopi cædem tres, ut ſupra dictum eſt, fuerint in Moguntina ſede deſignati, quorum primus fuit Rudolfus Zæringenſis, à furente populo, & vi adacto clero, de quo jam ſupra dictum. Alter Chriſtianus Thuringus ab Haſſo & Conrado Palatino. Tertius Conradus C. de Wittelsbach, Ottonis Palatini frater, ab Imperatore Friderico. Itaque priore à Papa repudiato, Fridericus Imperator altero etiam Chriſtiano poſtpoſito tertium Conradum Palatinum in ſede Moguntina tutatus eſt, de quo Dodechinus, Anno 1162. inquit, Imperator in Longobardia res publicas agens, Chriſtiano priore electo interim neglecto, cum electione priorum Moguntinæ Eccleſiæ, qui tunc inibi plures præſentes affuerunt, Epiſcopum conſtituit Moguntinæ ſedi Conradum fratrem Ottonis Palatini, ſed hic non diu permanſit, verum ab ipſo Imper. rurſum è ſede deturbatus fuit, ut in ſequentibus patet.

Conradus Com. de Wittelsbach, poſt Arnoldi cædem Archiep. in Mog. ſede præſidet.

Pag. eadem. *Suſcitavit diabolus inter Imperatorem & Archiepiſcopum immortales inimicitias.*) Anno 1159. (inquit Trithemius) cum Adrianus Papa Fridericum Imperatorem pro conjugii diſſidio excommunicare diſponeret, morte præventus menſe Octobri ab hac vita diceſſit; Quo mortuo, magna in Eccleſia Dei turbatio ſubſecuta eſt: Cardinales namque ad invicem diſſentientes, duos ſibi Pontifices elegerunt, Rollandum Cancellarium quem Alexandrum Tertium appellarunt, & Octavianum quem Victorem quartum nuncuparunt. Porrò Alexander verus Chriſti Vicarius, prædeceſſoris ſui ſententiam per omnia approbavit, ſed Victor Imperatori plurimum favebat; & alio in loco ſub anno 1164. idem Trithemius. Conradus Archiepiſcopus Mogunt. Alexandro Papæ, & contra voluntatem Imperatoris fide & juramento confœderatus eſt, atque ab Imperatore & ejus antipapa receſſit; unde indignatus Imperator, de Archiepiſcopatu Moguntinenſi eum expulit, & fugere ad ipſum papam Alexandrum

Magna in Eccleſia turbatio. Duo Pontifices ſimul creati.

Conradus Archiep. adhærens Alexandro vero Pontifici contra Imperatorem, ſede ſua pellitur.

drum coegit. Hujus etiam meminit Bruſchius his verbis; Præfuit vix biennium (ſcil. Conradus Mag. Archiepiſcopus) cum & ipſe Imperatore Friderico è Moguntina Cathedra deturbaretur, eo quod Octavianum Cardinalem tituli S. Ceciliæ non vellet habere & agnoſcere pro Romano Pontifice. Dodechinus ſub eodem anno; Conradus, inquit, Moguntinus electus confœderatus eſt Orlando, qui & Alexander, fide & juramento: Unde & ab Imperatore pulſus eſt Epiſcopatu. Hiſtoria Erphes fortenſis de Landgraviis Thuringiæ hæc habet; quia Conradus Archiepiſcopus Moguntinus adhæſit papæ contra Fridericum (Imp. excommunicatum) ideo à Friderico Epiſcopatu eſt privatus, & maxima clades depreſſit Epiſcopatum, deſtructis pluribus caſtris, ſcilicet Roſteburgk, Horberg, Amelburg, Bingen; & à Ludovico Thuringiæ Landgravio juſſu Imperatoris Friderici ejus ſororio murus civitatis Erffordiæ in contemptum Epiſcopi Moguntinenſis funditus deſtruitur & everitur.

Murus Civitatis Erffordenſis deſtruitur.

Pag.

Pag. 34. *Dominus itaque Conradus Imperatoris non habens gratiam, exul & profugus fugit, Romam venit.*) Romam igitur fugiens (inquit Bruſchius) Conrad. ad Pontificem Alexandrum, propter quem in tale periculum inciderat, Epiſcopus ibi Sabinenſis electus & deſignatus Cardinalitio etiam Galero donatus eſt, ſeque deinde ſemper adhuc & Archiepiſcopum Moguntinum, & Epiſcopum Sabinenſem in omnibus publicis literis profeſſus eſt. Onuphrius Panvinius in prima creatione Cardinalium Alexandri Papæ III. Anno inquit 1163. Pontificatus V. (ſcilicet Alexandri) menſe Decembri, in Galliis Papa Alexander III. primo creavit Cardinales, qui fuerunt Conradus de Staphen Suevus Germanus Imp. Friderici affinis ex Archiepiſc. Mogunt. & Saltzburgenſe, Epiſcopus Cardinalis Sabinus, ſcilicet creatus eſt, & reliqui.

Conradus Archiep. Mog. ad Pontificem fugiens Cardinalis & Epiſcopus Sabinenſis deſignatur.

Pag. 35. *Inſtituit ergo Dominum Chriſtianum.*) Deturbato ab Imperatore Conrado, ab eodem revocatus Moguntiam fuit Chriſtianus Comes à Buche Thuringus, prius etiam cum Rudolpho

Chriſtianus Com. à Buche

dolpho Zæringenſi, & ipſo Conrado ab Haſſo & Palatino, ut dictum eſt, electus ipſius Friderici Imper. Cancellarius, quem Bruſchius his verbis deſcribit; Erat Princeps & corporis proceritate, & omnibus ingenii bonis clariſſimus, & idcirco Friderici Imperatoris ſupremus Cancellarius, quem in Italiam proficiſcentem ſequutus ille, multa ibi præclara facinora edidit propè Tuſculum parva manu Germanorum, quindecim millia Romanorum cædidit. D. Joan Latomius Decanus Francofurtenſis: fuit, inquit, diverſis naturæ dotibus ad miracula uſque conſpicuus; facundus, illuſtris, largus, magnanimus, Latina, Græca, Italica, Gallica, Belgica lingua ut ſua utebatur; divinarum ſcripturarum non ignarus. Laudat illum vir celeberrimus Leo Thuſcus, Emanuelis Conſtantinopolitani Imp. orator. Scripſit vitam & geſta Friderici Imp. Epiſtolas diverſas, orationes præſtantes. Illum orantem admirati ſunt Itali, ut Trithemius & Grantzius ajunt, unde hæc ejus elogia habemus. Uſus eſt ejus

In locum Conradi Archiep. ab Imperatore ſubſtituitur.

Deſcriptio Chriſtiani Archiep.

Virtutes ad doctrina Chriſtiani.

Scripta Chriſtiani.

opera

opera plurimum Imperator in legationibus obeundis, in bellis verò maximè. Serarius de eo hæc habet. Fuit ab Imperatore cum exercitu in Italiam miſſus, ibidemque ut ait libr. 7. Nicetas, plures à Pontifice urbes avulſit: ſed ab Imperatoris Conſtantinopolitani equitatu profligatus cum ſuis omnibus, & captus eſt. Fuiſſetque, ut ait idem Nicetas, fortaſſe Byzantium miſſus, niſi Imperator antea obiiſſet. Vide, ſi libet, hiſtoriam Venetam in Sebaſtiano Zinao, & Arnoldum Abbatem Helmodo adjunctum, in quibus tamen perſonarum & temporum errata plura. Gotfridus Monachus S. Pataleonis in ſuis Annalibus hæc ſcribit. Anno 1171. Imperator Chriſtianum Moguntinum Archiepiſcopum in Italiam miſit, qui per quinque fere ibi degens annos, multa ſtrenuè operatus eſt. Nam Anconam Civitatem maritimam expulſis Græcis Imperatori reſtituit. Vituperatur idcirco, inquit idem Serarius, tanquam militaribus nimium ſtudiis deditus, & æquo minus Epiſcopalibus; itemque tanquam Eccleſiæ Romanæ

Chriſtianus cum exercitu in Italiam mittitur.

Profligatur & capitur.

Chriſtianus in Italia multa ſtrenuè peregit.

manæ iniquior. Nec ſanè culpatur injuſtè ſi vera ſunt omnia, quæ apud Crantzium lib. 6. Metropolis c. ult. & lib. 7. cap. 1. & ab aliis ſcriptoribus narrantur, quæ hic brevitatis cauſa omittimus.

Chriſtianus culpatur propter ſtudia militaria & alia.

Pagin. 36. *Dominus Chriſtianus obiit.)* Godefridus monachus S. Pantal. Colon. Anno Domini 1183. Chriſtianus inquit, Maguntinus Epiſcopus in Italia moritur, cum jam ibi juſſu Imperatoris per undecim fere annos armata manu Longobardos, Tuſcanos, Græcos edomuiſſet. Bruſchius de ejus obitu hæc habet. Mortuus tandem in Italia non procul à Roma anno Chriſti 1183. cum præfuiſſet Archiepiſcopali ſedi Moguntinæ 13. annis cum ſumma laude. Huic infert Serarius, ſed ſi expulſus eſt Conradus anno 1164. ut dictum eſt, & præfuit iſte Chriſtianus annis 13. eum neceſſe eſt mortuum non anno 1183. ſed anno 1176. At præfuit annis 17. & ſic potius anno 1180. mortuus fuit. quo ipſo anno eum à principe Montisferati captum & incarceratum fuiſſe ſcribit Robertus de Mon-

Chriſtianus Archiepiſc. in Italia moritur.

te Abbas in appendice ad Chronicon Sigeberti Gemblacenſis, qui ipſius obitum in annum 1182. rejicit.

Pag. eadem. *Poſt hæc Principes quidam Dominum Conradum Saltzburgenſem Archiepiſcopum:*) Eo defuncto (ſcilicet Chriſtiano inquit Bruſchius) rediit è Roma Maguntiam Conradus Epiſcopus Sabinenſis, qui rurſum Moguntinum Archiepiſcopatum gubernavit annis 17. laudabiliter ac utiliſſimè. Sed non multò poſt (addit Serarius ex authore Conrado) cum novam quandam Clero exactionem imponeret, magna multos admiratio ſubiit.

Mortuo Chriſtiano, Conradus C. de Wittelſbach ad Mogunt. ſedem revertitur.

Pag. 37. *Modico tempore poſt, Imperator Fridericus ſubmerſus eſt:*) Friderici Imperatoris obitus, qui anno 1196. accidit, fusè ac variè à ſcriptoribus narratur. Abbas Urſpergenſis ita: Devenit in Armeniam; ubi peccatis noſtris promerentibus, dum in æſtu maximo, in flumen quo, Serram incolæ appellant, lavandi gratia deſcendiſſet, mortuus eſt; & acceſſit damnum inæſtimabile Chriſtianis. Nauclerus volum. 2. gen. 40. ſic. Quodam die calore æſtuans,

Interitus Friderici Barbaroſſæ Imperatoris.

ſtuans, cum lavandi gratia ad quendam deſcendiſſet fluvium, rapidum amnem exinploratum ingreditur; tantorumque exercituum Imperator inundis periit, in totius Chriſtianitatis irrecuperabile detrimentum. Mortuus eſt autem (inquit in hiſtor. Suevorum Fr. Felix Fabr.) hic inclytus Princeps, ejuſque funus à filio repertum Tyrum delatum, ibique cum luctu ſepelitur, in cujus ſepulchro hi ſculpti ſunt verſus:

Si probitas, ſenſus, virtutum copia, cenſus;
Nobilitas orti poſſent reſiſtere morti:
Non foret extinctus Fridericus qui jacet intus.

Obiit autem (pergit idem) anno 38. Imperii ſui, vir certè magnificus atque præclarus, qui adeò ſuo tempore dilatavit Imperium, ut poſt Carolum Magnum geſtorum magnificentia vix parem haberet, & perpetuum Suevorum decus eſſet, & omnium Germanorum. Ejus elogia plura vide apud Auctores diverſos. **Laus Frid. Barbaroſſæ.**

Pag. eadem. *Huic filius ſuus Henri-*

cus VI. ſucceſſit :) Citatus auctor Fr. Fœlix Fabri, Filius autem, inquit, ejus Fridericus Dux Sueviæ, qui cum patre fuerat, cum paucis ad obſidionem Ptholomaidæ venit, ibique poſt paucos dies etiam obiit in ſacro prælio. Hunc Principes exercitus Domini ſtatim loco patris creaverunt in Regem Romanorum in ipſa expeditione; ſed, ut dictum eſt, non multis diebus ſupervixit, ideò inter Reges Romanorum non connumeratur. Et paulò poſt; Mortuis itaque Friderico primo, & filio ejus in expeditione Jeroſolymitana, creatus eſt Imperator Rom. de conſenſu Principum filius Friderici primi Henricus VI. Dux Sueviæ, natus de Stauffen anno Domini 1190. & imperavit an. 7. Erat autem hic Henricus in agendis ſtrenuus, in hoſtes acer, in largiendo munificus, Princeps ſtatura mediocri, decora facie, corpore tenui, animo autem imperterrito, & hoſtibus formidando.

Fridericus Frid. Imp. filius, ejus in Imperio ſucceſſor brevi mortuus.

Henr. VI. Frider. I. Imp. filius fit Imp. Rom.

Pagin. 38. *Nam ignis egreſſus de foro fœni.*) Hujus incendii, ſicut & illius turbinis prodigioſi, qui hoc incendium

Incendium Mog.

Digitized by Google

dium ſubſecutus eſt, meminerunt etiam alii ſcriptores recentiores, ſed ab ipſo Conrado auctore, ut ex iiſdem verbis apparet, edocti.

Pag. eadem. *Combuſtaque Eccleſia.*) Hæc quarta fuit Eccleſiæ Moguntinæ majoris deſtructio; Prima enim accidit anno 1009. in ipſo dedicationis die, qua à Willigiſo Archiepiſcopo ac primo Electore ejuſdemque fundatore conſecrata fuerat, neſcio quo caſu vel infortunio incenſa, quam mox reædificare cœpit, ſed morte præventus beato Bardoni ſuo ſucceſſori in Electoratu quarto conſummandam reliquit. Secunda anno 1081. ſub Sigefrido XXII. Archiepiſcopo, quo una cum majore parte civitatis, ac aliis tribus Eccleſiis, quorum nomina non patent, igne conſumpta fuit, Mariano teſte. Tertia rurſum anno 1137. cum civitate conflagravit ſub Adelberto primo XXV. Archiepiſcopo. Quarta accidit hoc anno 1190. cujus hic mentio fit.

Eccleſia Mogunt. quarto igne deſtructa.

Pag. 39. *Poſt hæc iter cæpit idem Archiepiſcopus transfretare.*) Sub annum

1197. (inquit Serarius) cum à Celeſtino Pontifice, ut contra Saracenos in terram ſanctam ſuſciperet expeditionem, moneretur Henricus (Imperator) & ipſe per ſe ipſum eo proficiſci, aut non poſſet, aut nollet; deſtinavit illuc magis cum copiis Conradum hunc noſtrum (Archiepiſc. Mogunt.) Conradum Herbipolenſem Cancellarium ſuum, Henricum Ducem Saxoniæ, Leopoldum Ducem Auſtriæ, Hermannum Thuringiæ Landgravium, alioſque complures Epiſcopos & Principes, prout refert Urſpergenſis. In eo itinere, ait Bruſchius, Leonem Armeniæ Regem coronavit ex mandato Henrici (Imp.) quemadmodum Conradus Herbipolenſis antiſtes Amalricum Regem Cypri. Robertus Abbas Montenſis in appendice ad Chronicon Sigeberti Gemblacenſis hæc habet: Archiepiſcopus Mog. cum multitudine Alemannorum, & cum rege Hungariæ & regina profectus eſt in Palæſtinam contra Saracenos & obtinuerunt Baruc, & quaſdam alias urbes, & regem Chriſtianorũ creaverunt Hannericum.

Conrad. Archiep. cum aliis contra Saracenos proficiſcitur.

Leo Rex Armeniæ.

Amalric. Rex Cypri.

Baruc urbs expugnata.

Digitized by Google

Pag. ead. *Circa finem anni tertii Henr. moritur Imperator.*) Germaniæ Principus plurimis, inter quos & Conradus Moguntinenſis antiſtes erat, in Syria verſantibus, Henricus Sextus Imper. in Sicilia interim verſans, dum venationi operam dat, in ſylva ex frigidiſſimo fonte bibit: unde in febrim incidens, & Meſſanam deportatus, cum finem adeſſe ſibi vitæ videret, filium ſuum parvum Fridericum cum matre ejus Regina Conſtantia, commiſit tutelæ Pontificis Romani atque fratris Philippi, quem Romano Imperio, dum Fridericus adoleſceret, præeſſe voluit. Inde 3. Cal. Octob. anno 1198. in feſto S. Michaelis animam Deo reddidit. Alibi ad 1197. aut 1199. annum obitus ejus ponitur. Sepultus Panormi in maximo templo. **Hen. Imp. moritur.**

Pag. eadem. *Terram reperit deſolatam incendiis & rapinis*) Mortuo Imp. Henrico, ſecutum eſt dehinc civile in Germania bellum, qua de re verſiculus antiquus.

Auguſtus moritur: fugit hinc pax, lis reparatur.

Digitized by Google

Hæc turbatio autem & belli motus ex principum inconſtantia de novô Cæſare eligendo adverſus Henrici filium Fridericum præcipuè moti fuerunt. Concertatio enim vehemens inter Philippum Sueviæ Ducem, Friderici Barbaroſſæ filium, & Ottonem quartum Henrici Junioris Superbi filium de Imperii ſumma exorta fuit, & arma hinc inde quaſſata. Nam Philippus conſenſu Pontificis & favore quorundam Germanorum Moguntiæ coronatus eſt: Otto verò Aquiſgrani coronam accepit, ſicque Germania duas ſuo cum periculo factiones fovebat; Unde præliis & incendiis conturbata omnia, ex partibus maritimis reverſus Conradus Archiepiſcopus invenit. Sed callidè, inquit Urſpergenſis, propter timorem Domini Papæ ſe geſſit in hoc facto; latenter tamen adverſatus Philippo potius quam favens: timebat enim eum.

Schiſma inter Philippum & Ottonem Reges Romanorum electos.

Pag. 40. *Subitò & inſperata morte præventus, Deo ſpiritum reddidit.*) Miſſus fuerat ab Imperatore Conradus Archiepiſcopus in Hungariam ad pacandos,

Conradus Mog. Ar-

dos, & ingratiam reducendos Reges Hungariæ fratres Emericum & Andream Belæ tertii filios, qui capitali odio inter ſe diſſidebant; Qui cum, concordia inter ipſos facta, ab Hungaria reverteretur, inquit M. S. in partibus Auſtriæ, in territorio Pataviensi, carnis debitum ſolvit, in vigilia Simonis & Judæ (anno ſcilicet 1200.) cujus cadaver celebratis defuncti exequiis, Wolfflherus ejuſdem loci Epiſcopus ad Maguntiam honorificè devexit, ibique ſepelitur, uti deſideraverat; hæc M. S. quo autem in loco reconditus quieſcat, non conſtat; veriſimile autem videtur ipſum in choro ferreo Eccleſiæ majoris tumulatum. Et hinc etiam apparet, inquit Serarius, poſtquam rediit ad ſedem ſuam Conradus, ſiquidem ſtatim, ut veri eſt ſimillimum rediit, præfuiſſe adhuc annos 20. non autem ſolum 17. ut ait Bruſchius; & univerſe annos 40. non autem ſolum 37. ut idem ſcripſit Bruſchius, ſiquidem interjectus Chriſtiani principatus includatur.

chiep. pace inter Reges Hungariæ facta moritur.

Tempus regiminis Conradi Archiep.

Pag. eadem. *Dux Bavariæ filius fratris*

 ejus.

ejus.) Ludovicus ſcilicet, (non Otto, ut in auctore in marginalibus poſuimus) primus Dux Bavariæ, Ottonis Majoris Comitis de Wittelſpach, qui fuit frater Conradi Archiepiſcopi, filius, qui ex Ludomilla Premiſlai Regis Bohemiæ filia ſtemma Bojaricum propagavit.

Ludovic. primus Dux Bavariæ.

Pag. eadem. *Nam & ipſe Dux poſt multum temporis interfectus turpiter interiit,*) Chelhemii ſcilicet poſt cœnam in ponte deambulans, à Stichio morione, quem per ludum inceſſabat, cultello lethali vulnere ſauciatus; illico in conſpectu omnium aulicorum exanimatus corruit 16. Calend. Octobr. anno Chriſti 1231. teſte Reuſnero & aliis. Corpus Schiram delatum magnifice regio luxu eſt humatum, poſtquam Bavariam à patris obitu rexiſſet annos 48.

Lud. Dux Bavariæ interfectus.

Pag. 41. *Surgunt duo Reges pro Imperio litigantes:*) Mortuo ſcilicet Henrico VI. duo pro Imperio contendunt, Philippus ſcilicet Suevorum Dux, & Otto quartus, de quibus ſupra. De quo ſchiſmate vide auctores fusè ſatis ſcribentes.

Contentio inter Philippum & Ottonem Reges Rom.

Pag. eadem. *Maguntinenſis Archiepi-*

ſcopus

ſcopus non eſt & duo pro eo, quis eorum fiat major, decertant.) Mortuo Archiep. Conrado, duo rurſum in ſchiſmate electi fuerunt; Sifridus ſcil. Baro ab Epſtein, majoris & S. Petri Eccleſiarum Præpoſitus ab una Capituli parte Bingiæ electus: Lupoldus verò Wormatienſis Epiſcopus ab altera parte, & Philippo Rege poſtulatus fuit. Sed Innocent. Pont. III. repudiata poſtulatione Epiſcopi Worm. Lupoldi, electionem Sifridi confirmavit; cujus decreto Archiepiſcopus deſignatus Bingiæ ſe continuit, verum Lupoldus in manu valida, favore Philippi Regis veniens, Bingiorum oppidum cepit, & Sifridum cum ſuis electoribus inde exturbavit, qui ſe Coloniam ad Pontificis Legatum Prenestinum conferens, per manus ipſius in ſacerdotem & Epiſcopum conſecratus fuit. Cujus mox literis commendatitiis Ottoniſque Regis acceptis Romam progreſſus, ab Innocentio Pont. accepto pallio in Archiepiſcopum confirmatus fuit. Quo ad tamen in vivis fuit Philippus Rex Maguntinam ſedem tueri, eaque in urbe manere haud

Schiſma in electione novi Archiep. Mogunt.

Sifridus B. ab Epſtein, Arciep. Mogunt. à Lupoldo Epiſcopo Wormat. Bingia exturbatur.

Sifridus Coloniæ Epiſcopus conſecratur.

Romæ accepto pallio confirmatus, &

in Italia degens S. Sabinæ Cardinalis creatus.

haud potuit: ſed furori cedens in Italia degens, S. Sabinæ Cardinalis renunciatus fuit ubi per biennium (quo Lupoldus Wormatienſis Philippi Regis potentia adjutus ſedem Moguntinam occupavit) permanſit. Fuit igitur iſtis temporibus in omni terræ ciſrhenanæ regione maxima calamitas; præcipuè tamen in Moguntina provincia. Lupoldus Wormat. excommunicato Regi Philippo, utpote ſimilis ſimili, adhæſit, cum quo bellis omnibus perſonaliter interfuit, multaque mala in omni hac provincia commiſit. Nam ſicut miles pugnavit, pauperes ſpoliavit, Eccleſiis & monaſteriis minimè pepercit. De cujus laudibus (vel quaſi) vide Serarium ex Cæſario plura referentem.

Lupoldus Epiſcopus Wormat. ſedem Mogunt. occupat & Philippo Regi excommunicato adhæret: Eccleſiis & pauperib. iniquus.

Pag. 42. *Contigit poſthæc ut Rex Philippus, qui fovebat hanc partem interdictam, occideretur in civitate Bambergenſi.*) De interitu Philippi Regis diverſi ſcribunt auctores; Albertus Staadenſis, Abbas Urſpergenſis, Johan. Trithemius, Hermannus Æditüus, Aventinus, Æmilius, Nauclerus, Krantzius & plures

Diverſi auctores de Philippi Regis interitu ſcribentes

plures alii, quorum ſingula teſtimonia adfert Cruſius part. II. Suevic. Annal. lib. 12. cap. 13. Ego unicum hic Abbatis Urſpergenſis apponam. Statuit, inquit, anno 1208. Philippus cum exercitu venire in Saxoniam contra quoſdam adhuc ſibi iis in locis rebelles. Babenbergam itaque venit. Adveneraт illuc quoque nefarius Otto Palatinus de Witilisbach. Rex verò minutionem ſanguinis fecit ibidem de venis utriuſque brachii. Plurimi quoque de ſuis minuebant ſanguinem. Tunc ſceleratus Otto, aſſumptis militibus Epiſc. Eggiberti & Marchionis de Andechſe Henrici fratris præfati Epiſcopi, venit in palatium. Ille verò impius acceſſit ad oſtium Cameræ in qua Rex quieſcebat. Pulſabat ut intromitteretur. Quem Rex juſſit intromitti nihil mali ſuſpicatus. Cum ibi cerneret Otto neminem eſſe in Camera præter Regem, deinde Cancellarium & Henricum depiferum (de Walpurg) qui erant in conſilio; rediens aperuit januam cameræ, accipiens gladium à ſerviente: quem vibrare cœpit in collum Regis.

Otto Com. Pal. de Witelsbach.

Sed

Sed dapifero exclamante territus, vix plagam perfecit; & parvulum vulnus in collo Regis fecit: ſed venam unam organicam amputavit. Cumque præfatus dapifer ei exitum januæ intercludere vellet maxillam ipſius eodem gladio vulneravit: quam laudabilem cicatricem uſque ad mortem habuit. Oritur undique tumultus; Rex quoque paululum procedens exſpiravit. Ille verò malignus ad prædictos Epiſcopum & Marchionem confugit, unde & illi rei habiti ſunt de tali morte. Fuit autem occiſus 10. Calend Julii, hac ſola cauſa, ut ajunt, quod cum deſponſaſſet unam de filiabus ſuis præfato Sceleroſo; idem quendam liberum familiarem Ducis Bavariæ perfide interfecit; de qua perfidia coram Principibus notatus fuit; & ideo Rex ei filiam ſuam tradere denegavit. Corpus ejus prius Bambergæ humatum, poſtea à Friderico II. Spiram translatum fuit. Quæ autem vindicta Ottonem Philippi Regis interfectorem ſecuta ſit, deſcribit Aventinus libro ſeptimo, his verbis; Philippo interfecto, confeſtim Ot-

Phil. Rex Bambergæ ab Ottone C. Palat. de Wittelsbach interficitur.

Cauſa necis Philippi Regis.

to à

to à Wittelſpach, Eckbertus Epiſcopus & frater ejus Henricus læſæ Majeſtatis condemnantur & proſcribuntur. Eckhardus in Ungariam ad ſororis maritum, Henricus in Palæſtinam elabitur. Otto in Bojaria palabundus oberrat. Rapoto ab Attenberg prætorio Bojariæ præficitur, qui vices Cæſaris abſentis, præſidendo tribunali, perfungebatur. Ludovicus Dux Bojorum, Otto à Phalay, Henricus Calatinus Andechs arcem Henrici & alia loca invadunt, diripiunt, ſolo æquant, prædam inter ſe dividunt. Ludovicus præterea Dux Bojus Wittelſpach quoque diruit, ſolo æquat: templum ibi D. Virgini condit, ſacratis Teutonum Equitibus tradit. Anno deinde 1209. Henricus Calatinus apud Oberndorff proximè Abudiacum (Abach) haud longè à Reginoburgio in ripa Danubii, Ottonem à Wittelſpach profugum deprehendit, vulneribus confoſſum occidit, caput ei amputat, in Danubiumque projicit: Cæſari ſanguine percuſſoris atque parricidæ parentat. Reliquum corpus Ottonis ad

Vindicta in Ottonem de Wittelſpach Phil. Regis interfectorem.

Andecho & Wittelſpach arces diruuntur.

Otto à Wittelſpach ab Henr. Calatino necatur.

ad Undersdorff deportatur, & nono demum anno (1217.) indulgente Pont. Max. more Chriſtiano humatur. Hujus Ottonis Filios Theodoricum & Brunonem ob paternum ſcelus ex Bavaria pulſos, in ſylva Arduenna ſive nemoribus Weſtraſiæ prædia ædificaſſe; indeque Comites Sylveſtres eſſe vocitatos, nonnullorum eſt opinio.

Origo Comitum Sylveſtriũ.

(Pag. eadem. *Et hæc pars debilitata eſt.*) Scilicet quæ Lupoldo Wormat. Epiſc. contra Sifridum adhærebat. Occiſo enim Philippo Rege, Lupoldus Wormat. Epiſcopus, qui ejuſdem Regis authoritate Moguntinenſem Epiſcopatum ſibi uſurpabat, ab Ottone Imper. Philippi Regis adverſario anno 1208. Moguntia ejectus eſt, Wormatienſi etiam Epiſcopatu privatus & in exilium miſſus; quin imò propter ejus ſceleratam vitam ab Innocentio Pont. excommunicatus, quatuor annis omnibus odioſus in exilio pœnas dignas luit, uſque ad annum 1212. Omnes etiam ejus fautores animo nimis conſternati, ſpe ſecuritatis amiſſa, viribus defecerunt, & vel Ottonis Regis gratia conciliati,

Lupoldus Wormat. Epiſc. Mogunt. ſedis invaſor Moguntia eiicitur, & Wormatienſi ſede privatur.

vel

vel ſuis è locis exterminati fuerunt. Sifridus autem eodem anno, id eſt, exilii ſui octavo, Innocentio jubente, ad ſedem ſuam Moguntinam venit, libenterque ac honorificè à Moguntinis receptus, non Archiepiſcopatum modo ſuum, ſed Wormatienſem etiam Epiſcopatum rexit, quo ad, Pontificis permiſſu, Friderici Regis deprecatione Wormatiam ab exilio rediit Lupoldus.

Sifridus Mog. revertitur.

Sifridus Epiſcopatũ Worm. adminiſtrat.

Pag. ead. *Principes poſt mortem Philippi Regis in Othonem conveniunt.*) Philippo jam è medio ſublato, ex conſenſu Principum, uti convenerat, quiete poſſedit Imperium Otho, qui fuerat adverſarius Philippi pro Imperio; qui anno inſequente 1209. ab Innocentio III. die 27. Sept. coronatus fuit. Vir majori animo & cupiditate quam conſilio & religione.

Otto rex mortuo Phil. Imp. quiete poſſidet.

Pag. ead. *Poſt annum excommunicatur, eique filius Henrici Imper. Rex Siciliæ Fridericus ſuſcitatur à Papa.*) Otto Imp. jam coronatus, etſi ante coronationem ſuam Pontifici ſanctè promiſiſſet, ſe nec rebus, nec patrimonio Romanæ Eccleſiæ obfuturum; regreſſus tamen in

Digitized by Google

Longobardiam fidem violavit. Faliſcos & Flamminiam Pontifici ademit, Apuliam invaſit; unde Eccleſiæ hoſtis proclamatus & excommunicatus fuit, eiq; Imperii jus à Pontifice abrogatum; eoque dejecto Proceres Germaniæ, Rex Bohemiæ, Saxoniæ & Bavariæ Duces cum Moguntino Archipræſulæ permiſſu Pontificis elegerunt Fridericum, Henrici VI. Imp. filium, utriuſque Siciliæ & Hieroſolymæ Regem, virum uti magnificum, ſic & plurimarum linguarum egregiè peritum, quod factum eſt anno 1210. Ibid. Dec. Hinc Fridericus anno 1212. de civitate in civitatem progrediens, ab omnibus ut Rex ſuſcipitur, & in brevi tempore Romanum Imperium obtinuit. Anno dehinc 1215. multi Principes Aquiſgrani collecti, Fridericum in Regem Romanum per manus Sifridi Moguntinenſis unxerunt, eumque in ſede Regali cum gaudio collocarunt, Ottone pene ab omnibus deſerto.

Otto Imp. excommunicatus & Imperio privatus.

Fridericus Henr. VI. filius Imp. eligitur.

Frid. Aquisgrani ungitur à Sifrido Mogunt.

Pag. ead. *Redeunt mala, ſurgunt incendia, ſpoliare viviſcunt.*) Ob hæc aliaque crimina, inquit M. S. Imperator Otto excom-

excommunicatur, & ab Italia circa quadrageſimam rediit in Germaniam. Sifridus autem Moguntin. Archiepiſc. cum juxta præceptum ſummi Pontif. Innocentii per totam Alemanniam denunciaret Imperatorem excommunicatum, & ab Imperio depoſitum eſſe; mox Henricus Palatinus Comes Rheni frater Ottonis Imp. Henricus Dux Brabantiæ, & alii multi nobiles Ottoni faventes, circa feſtum S. Michaelis totam provinciam Moguntinam denuò rapina devaſtant, & incendiis in mirum modum, nihil præter civitates & caſtra relinquentes intactum. Sigefridus igitur Archiepiſc. hæc omnia propter obedientiam ſedis Apoſtolicæ ſufferens, cum nunquam ſua in patria poſſet tutus agere, ad Thuringiæ Landgravium Hermannum confugiens, ibidem aliquandiu manſit.

Sifridus excommunicatũ Imp. denunciat.

Henr. C. Pal. & alii Mogunt. provinciam rapina & incendiis devaſtant.

Sifridus in Thuringiam fugit.

Pag. eadem. *Poſt annos aliquot Otho moritur.*) Brunſuigæ ſcilicet anno 1217. ut Miſnenſis presbyter Sifridus ait; ut verò Albertus Stadenſis 1218. qui eum in caſtro Hartesburg 14. Calend. Junii obiiſſe ſcribit: relaxatus tamen prius excommunicationis vinculo à Sifrido

Otto Imp. moritur.

Hildesheimenſi Epiſcopo, quam abſolutionem Pontif. Greg. confirmavit.

Frid. Imp. excommunicatur ab Honorio.

Pag. 43. *Honorio mortuo Gregorius Papa ſuccedit.*) Anno ſcilicet Chriſti 1227. ſedis verò ſuæ an. 10. Menſ. 8. Romæ in Eccleſia B. Mariæ majoris ſepultus. Hic Honorius hujus nominis tertius Fridericum quem an. 1220. Romæ in Baſilica S. Petri Imperatorem Romanorum coronaverat, ſibi rebellem & Romanæ Eccleſiæ adverſarium comperiens anathematizavit, atque Barones omnes ab ejus fidelitate abſolvit. Huic Honorio ſucceſſit Greg. IX. ratione Campanus, qui olim Hugolinus vocatus Hoſtienſis Epiſcopus fuerat; hic ſedit annis 14. Menſ. 4. dieb. 3. mortuus an. 1241.

Greg. Honorii Pontif. ſucceſſor.

Frid. Imp. excommunicatur à Gregorio.

Pag. ead. *Hic etiam Fridericum excommunicavit.*) Gregor. Honorii Pont. ſucceſſor, ſententiam quam prædeceſſor ſuus contra Fridericum Imper. fulminavit, roboravit, eo quod ex magna parte patrimonium Eccleſiæ Romanæ occuparet, & de ſuſcipienda in terram ſanctam expeditione promiſſis non ſtaret. Hinc rurſum mala & calamitates in Germania reſuſcitatæ fuêre.

Pag.

Digitized by Google

Pag.ead. *Poſt mortem Domini Sifridi Archiepiſcopi Moguntinenſis ſenioris ſuccedit Dominus Sifridus fratris ejusdem filius.*) Obiit Sifridus Senior Moguntinenſis Archipræſul an. Chriſti 1225. quinto Idus Sept. regiminis an. 25. Erffordiæ ſepultus, cujus Epitaphium hoc fuit: Sifrid. Senior Mog. Archiep. moritur.

Migrans vir fidus quinto Septembris in Idus,

Præſul Sigfridus, fulget cœlo quaſi ſidus.

Ei in Moguntina ſede ſucceſſit Sifridus alter, ejus ex fratre nepos. Injurius valdè & contumelioſus in hunc Sifridum eſt, Auctor Conrad. Epiſcopus, cum eum elati cordis & ſuperbiæ magnæ nimis fuiſſe ait, quod à nullo alio ſcriptore unquam de ipſo teſtatum reperio. Quod ſe contra Frid. Imp. erexiſſe dicit; nihil eum ſponte propria, ſed ſummi Pontificis mandato ac nutu ex obedientia omnia feciſſe conſtat. Anno enim 1227. cum de ſuſcipinda in terram ſanctam expeditione promiſſis non ſtaret Fridericus, excommunicatione ad illam coactus fuit à Gregorio Nono, quam cenſuram ſive excommunicationem per Germaniam ex man-

Sifridus Junior Sifridi Senioris ſucceſſor.

Conradus auctor hujus Chronici injurius eſt Sifrido Archiep. Mogunt.

dato denunciavit Siſridus. Anno poſtmodum 1244. varias ob cauſas excommunicatione in Lugdunenſi concilio ab Innocentio IV. in ipſum Fridericum lata, cum facta eſſet Principibus Germaniæ Imperatoris novi eligendi poteſtas; Siſridus cum Colonienſi & Trevirenſi Archiepiſcopis Henricum Haſſiæ & Thuringiæ Landgravium contra ipſum Fridericum elegerunt; ſed eo brevi in expugnatione urbis Ulmenſis ex vulnere interempto, Guilhelmum Hollandiæ Comitem ſubſtituerunt, qui tamen poſt parvum tempus etiam à Friſonibus occiſus eſt. Hæc omnia Friderico jam excommunicato facta ſunt. Præterea quod orphanos cepiſſe, viduas feciſſe, villas combuſſiſſe, civitates deſtruxiſſe, homines devoraſſe, terram in deſertum deduxiſſe; per flammam item ignis terram depauperaſſe, & theſauros Eccleſiæ ablatos prædonibus diſperſiſſe, & raptoribus dediſſe ſcribit, quis unquam de ipſo audivit talia? Videtur autem cauſam ſumpſiſſe ex hoc, quod, cum anno 1232. inter ipſum Siſridum & Con-

Henric. Landg. Haſſiæ & Thuringiæ & poſt illum Wilhelm. Com. Hollandiæ Frid. excommunicato in imperio ſubſtituuntur.

Bellum pernicioſum inter Siſridum

& Conradum Landg. Haſſiæ bellum pernicioſum ortum eſſet, ipſe Landgr. Moguntinæ Eccleſiæ multa damna fecerit, oppido Friſlarienſe capto, & quaſi funditus everſo; hujus mali fortè cauſam præbuiſſe vult Sifridum. A bellicis etiam exercitiis eum culpare videtur, & ex his reprehenſionis materiam ſumere, quod anno 1238. una cum Conrado Spirenſi Epiſcopo, & aliis multis nobilibus in Longobardiam ad Imp. cum exercitu profectus ſit, quorum auxilio multum ibidem prælia fuerunt geſta; verum in his ſi quæ talia facta ſint, quæ auctor ipſi objicit, hoſtibus non amicis vel ſubditis facta eſſe ſciat; quæ licet aliquando ex fragilitate humanæ converſationis commiſſa ab ipſo fuerint; ſuper his tamen illi Waltherus monaſterii Ebirbacenſis venerabilis Abbas egregium puræ confeſſionis amariſſimæque contritionis teſtimonium tribuit. Quin potius apud alios à rebus bellicis laudatur, & quod cum 300. aliquando 800. fuerit, Judæ Machabæo ſemel & iterum comparatur. Imò adjungunt, quæ major in Epiſcopo

& Conradi Landg. Haſſiæ.

Friſlarienſe oppidum everſum.

Sifr. Mog. cum aliis in Longobardiam miſſus cum exercitu.

Sifridus in bellicis Judæ Machabæo comparatur.

gloria eſt, eum domi ſacerdotalia munia, vel adminiſtrationem civilem minimè neglexiſſe. Unicum Trithemii teſtimonium ad omnia ei objecta diluenda hic ſufficiat, à quo vir magnorum operum prædicatur, qui Eccleſiam honore & rebus magnificè ampliavit, & inter tot mala, tot bella, totque pericula, quibus Imperium nutabat, ſapientiſſimè rexit. Ecce Eccleſiam, inquit, ſuam honore & rebus magnificè ampliavit; non ipſius theſauros, ut auctor dicit, ablatos prædonibus diſperſit & raptoribus dedit. Quin etiam Eccleſiam Moguntinam majorem, quæ ſub Conrado Archiepiſcopo combuſta, ut ſupra dictum, ab eodem de novo inchoata fuerat ſed minimè conſummata: magnificè ac ſumptuoſe reædificavit, eamque an. 1239. 4. Non. Julii, cum magna ſolennitate conſecravit; cui conſecrationi tanta hominum multitudo adfuiſſe ſcribitur, ut omnes non civitas ipſa non campus caperet; ſed trans Rhenum apud Caſtell & in inſulis ſtationes fieri oportuerit. Atq; hæc longè aliena ſunt ab illis, quæ auctor ipſi adſcribit. Hoc unicum

Trithemii teſtimonium de Sifrido optimum.

Sifridus Eccleſiam Mog. reædificavit ac conſecravit.

unicum ejus vitam, & erga Eccleſiam Moguntinam merita ſatis commendat, quod ait M.S. quidam Eccleſiam ipſam cum multo tempore planxiſſe. Ex his autem noſtri auctoris objectis liquidò conſtat, eum, cum ſuum nomen una ſola litera C. indicavit, non Chriſtianum Archiepiſcopum Moguntinum, ipſius ſc. Sifridi ſucceſſorem fuiſſe, ut quidam autumant. Indignum enim fuiſſet, ipſique minimè glorioſum de anteceſſore ſuo talia tamque enormia, licet vera fuiſſent, in lucem prodere, atque etiam ſcriptis omni poſteritati mandare, quæ potius occultare, & ab omni hominum memoria delere debuiſſet, præſertim cum ipſe Chriſtianus, ut infra dicetur, fuerit vir bonus & ſanctus.

Autor hujus Chronici Mog. non eſt Chriſtianus Mog. Archiep.

Pag. 45. *Poſt breve tempus Dominus Sifridus Archiepiſcopus etiam rebus valedixit humanis.*) Anno ſcilic. Chriſti 1249. 7. Idus Martii Bingiæ, anno regiminis 24. ætatis adhuc florentis Moguntiæ in choro ferreo Eccleſiæ majoris ſepultus: cujus Epitaphii inſcriptio, cum vetuſtate obliterata fuiſſet, ei piæ recordationis ergo, anno 1623. hoc Epitaphium tabellæ inſcriptum poſui:

Sifridus Archiep. Mog. moritur.

 D.O.M.S.

D. O. M. S.

Epitaphium Sifridi Archiep.

Sigefrido tertio ex illuſtri Baronum de Epſtein proſapia nato, Mogunt. Sedis Archiepiſcopo XXIII. Sacri Rom. Imperii per Germaniam Archicancellario ac Principi Electori XVII. Legato Apoſtolico, & Fuldenſis Eccleſiæ quondam Adminiſtratori, viro magnarum virtutum & actionum: qui cum Eccleſiam hanc Moguntinam à Conrado Archiepiſcopo de novo inchoatam conſummaſſet ac conſecraſſet, Henricum Land. Haſſiæ, & Wilhelmum Hollandiæ Comitem in Rom. Reges coronaſſet, Archiepiſcopatum honore & rebus magnificè ampliaſſet, eumque inter varia bella & pericula, quibus Imperium tunc nutabat, annis

XXIV.

Digitized by Google

XXIV. ſapientiſſimè rexiſſet: in flore ætatis extremum vitæ diem obiit Bingiæ anno M.CC.XLIX.VII. Idus Martii, & hic ritè in Chriſto humatus, pia defunctorum perfruitur requie.

Pag.eadem. *Eligunt ſuum Præpoſitum nomine Chriſtianum.*) Fuit hic vir bonus, ſanctus & doctus, primum Cantor Eccleſiæ Moguntinæ ſub anno 1219. dehinc Decanus ſub anno 1228. tandem Præpoſitus ſub ann. 1274. de qua dignitate mortuo Sifrido Juniore ad Archiepiſcopalem aſſumptus fuit anno 1249. cum omnium bonorum gratulatione ac jubilo, ſperantium Eccleſiæ Moguntinæ jam tandem aliquando poſt tot calamitates & preſſuras pacem fore & quietem, quoniam non bellicis negotiis, ſed pacis erat amantiſſimus.

Chriſtianus Sifridi Archiep. ſucceſſor.

Pag. 46. *Sed non ſtetit diu in Epiſcopatu.*) Quia Guilhelmum Regem ad bella ſequi, togamque & pedum in ſagum, & gla-

Chriſtian. falſo apud Pontificem accuſatus deponitur.

& gladium mutare nollet, ipſius in ſe odium convertit: accuſatus itaque apud Pontificem, quod ſuæ Eccleſiæ inutilis eſſet, & quod juxta exemplum prædeceſſorum ſuorum evocatus ad expeditiones Regis invitus veniret: eum ab Epiſcopatu ſubmoveri obtinuerunt. quod factum eſt an. 1251. ab Hugone S. Sabinæ Cardinale, Pontificio Legato: quo ipſo anno non multo poſt ipſe quoque vitam cum Pontificatu depoſuit.

Moritur eodem an.

Pag. 47. *Subſtitutus eſt autem ab eodem Legato Adoleſcens Subdiaconus Gerhardus nomine, filius Comitis Conradi, qui dicebatur Sylveſter Comes.*) Depoſito ſic Chriſtiano ab eodem Legato Hugone S. Sabinæ Cardinale ſubſtitutus fuit in ſedem Moguntinam Gerhardus Comes Sylveſtris de Kyrberg Canonicus Moguntin. adoleſcens adhuc: ſed qua via, quibus mediis, ſat explicat auctor. Præfuit hic ſedi Moguntinæ annis 9. & quo ad vixit, Wilhelmi Regis partes ſecutus eſt. Declaravit autem, inquit Serarius, incommodo ſuo, quam à bellis pravorumque conſiliis & Juve-

Gerhard. Com. Sylveſtris Chriſtiano ſubſtituitur.

num procacitate abhorrere debeant Eccleſiaſtici. Nam an. 1256. per Albertum D. Brunſuicenſem in prædio monachorum Walckenrode captus, & cum multis aliis in Saxoniam abductus multo tandem ære ſe liberavit ac redemit, Paulo Langio in Chron. Zitienſi teſtante. Mortuus eſt anno 1260. & in Erffordienſi Franciſcanorum cœnobio tumulatus, teſte Trithemio: ſucceſſorem habens Wernerum Comitem de Falckenſtein, Præpoſitum Moguntinum. Cum hoc itaque Gerhardo hoc Moguntinenſe Chronicon concludo, & cum Auctore noſtro ſubſiſtendo finem facio.

Gerhard. Archiep. captus à Duce Brunſuicenſe multo ære ſe redemit. Moritur.

F I N I S.

Errata.

Pagin. 12. lin. 22. leg. candelarum. p. 14. l. 18. leg. Magnitudinis. p. 15. l. 11. l. deaurati. p. 23. in Marg. dele Num. 20. p. 25. Marg. leg. factioſorum, p. 26. Marg. l. Hildegardis. p. 27. Marg. l. occupant. p. 44. l. ult. l. eligitur. p. 45. l. 23. l. completum. p. 56. l. 18. poſt verb. veſtiuntur, ponè, & tanquam pallio cooperiuntur &c. p. 59. l. 16. l. τοπάζειν. p. 72. l. 1 l. Chronico p. 82. l. 7. l. Aulicus. p. 91. l. 1. exſtructam. p. 94. l. 9. l. interitum. p. 108. l. 8. l. diſceſſit. p. 109. l. 4. l. ab Imperatore. p. 111. l. 13. l. Latomus. ibid. l. 26. l. Krantzius. p. 112. l. 14. l. Helmoldo. p. 114. l. 23. pro quo l. quod p. 115. l. 3. l. inexploratum. p. 118. l, 7. l. magnis. p. 119. l. 2. l. Principibus. p. 122. l. 17. l. Spiram. p. 125. l. 24. l. dapiferum.

99 B 1509

Digitized by Google